

ROK '89 MÝMA OČIMA

LIBOR PÁTÝ

Pohlížím z balkonu svých šestasedmdesáti let na dobu, kterou jsem prožil, a shledávám, že to byla doba velká. Tak velká, že nevím, čím jsem si zasloužil právě v ní žít. Byť jako jen osmiletý chlapec jsem hluboce vnímal pohřeb TGM i brzy nato následující otřesy spojené s porobou našeho národa Němci. Ztrácela se nám dosud bezpečná půda demokratického státu pod nohama a každý krok byl nejistý. Jedinou jistotou bylo, že ohrožení mých blízkých, rodičů, spolužáků a gymnaziálních profesorů se stále stupňovalo. Oblíbeného profesora nám poslal známý Oberschulrat Werner rovnou do koncentráku. Přišel osvobozující konec války a s ním i uchvacující výhled do svobodného světa. Únorový puč vše zmařil a tíha doby se snesla i přímo na mne: vyloučení z gymnázia tři měsíce před maturitou a po několika letech roky (1951–1953) v táboře nucených prací. Jen krátce trávající zásvit svobody po dvaceti letech skončil novou okupací. Ozbrazil jsem se vírou, že obłudný režim dospěje ke svému konci, a snažil jsem se pracovat proti němu, jakkoliv nepatrné byly mé síly. Shledával jsem, že nejsem sám, a toto zjištění mne nejen ujišťovalo o správném směru mého úsilí, ale i posilovalo. Pak přišel převrat. Přišel jakoby po špičkách, o to byl výraznější a ze století dvou světových válek a dvou nelidských režimů vytvořil dobu skutečně velkou.

Píši toto svědectví o době, jak jsem ji viděl já sám, až po dlouholetém naléhání svého dávného přítele, historika nad jiné povolaného. Píši je s rozpaky, poněvadž dny převratu mne spojily s lidmi, k nimž cítím více než přátelství. Nejednou jsem se ujistil, že kdyby nastala potřeba pro ně nasadit svůj život, udělám to bez rozmýšlení. Společná vůle nalézt co nejlepší řešení a jeho uskutečnění bez prolití krve, úpornost tohoto úsilí v dusné atmosféře ohrožení vlastního života nás přivedla k vzájemné neomezené důvěře. Je to jenom zodpovědnost k budoucnosti našeho národa, jež mne vede k sepsání tohoto skromného svědectví, takže jsem překonal zábrany vstoupit do krajiny lidských vztahů vytvořených v extrémních situacích.

* * *

Od samého počátku sedmdesátých let,¹ kdy začala tzv. husákovská normalizace, jsem se vydal cestou, mající za cíl udržet styky nás, československých fyziků, se světovou vědou. Kromě toho jsem se snažil využít tehdy počínajících starostí o životní prostředí k vytvoře-

¹ Při sepisování jsem jako prameny použil především své záznamy z diářů a dokumenty, které jsem od té doby pečlivě uschoval. Pořizovat zápisy z jednání koordinačního centra Občanského fóra bylo v listopadových dnech nemožné. Jako vědecký pracovník jsem byl zvyklý pořizovat si záznamy a poznámky z přednášek a seminářů, jichž jsem se účastnil. Tak jsem se choval i na schůzích a jednáních. Jakmile jsem však z kapsy

ní jakési hradby proti brutálnímu kořštění přírodních a lidských hodnot komunistickým hospodařením. Chtěl sem také nastavovat zrcadlo pokřivené komunistické politiky a ideologii. To první úsilí přineslo své plody. Spolu s obětavými kolegy se nám podařilo založit Fyzikální vědeckou sekci Jednoty československých matematiků a fyziků (dále Fyzikální sekce Jednoty) a její přijetí do tehdy založené Evropské fyzikální společnosti (EPS). Stal jsem se prvním voleným předsedou Fyzikální sekce Jednoty, poté místopředsedou. Pak jsem byl z této práce komunistickým vedením Jednoty odsunut až na subalterní místo v Pražské pobočce Jednoty. I tam jsem však založil novou složku pobočky, Fyzikální oddělení. Z tohoto postavení jsem pak mohl rozvíjet práci, kterou lze s dobrým svědomím označit za politickou (v dalším se k tomu vrátím).

To druhé úsilí se započalo styky s Ludvíkem Vaculíkem, který z mého podnětu napsal rozsáhlé pojednání o životním prostředí a jeho ochraně, jako poučení a návod určený veřejnosti, jež k těmto otázkám neměla prakticky přístup. Vše však skončilo neslavně, poněvadž autora stihl zákaz publikování a vydat dílo pod jiným jménem už nebylo možné, jeho autorství se stalo již příliš známým. Úsilí o využití ekologie k otevírání očí jak odborníkům, tak studentům a konečně i celé veřejnosti jsem však nezanechal. Na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let byla vysokým školám dána jako politický úkol „spolupráce s praxí“. Nebylo za ním nic jiného, než snaha o posílení selhávajícího průmyslu. V tomto úkolu byl obsažen i požadavek vychovávat k tomuto cíli také posluchače fakult technického a přírodovědeckého zaměření. S perspektivou možnosti pořádat pro posluchače besedy a semináře s touto tematikou jsem podal příslušný návrh vedení Matematicko-fyzikální fakulty Univerzity Karlovy (MFF), na níž jsem od ukončení studia působil (s výjimkou let 1958–1962, kdy jsem byl z fakulty propuštěn a zaměstnán v žárovně). Dostal jsem souhlas a od té doby jsem přišel do styku s posluchači celé fakulty, nejen Katedry elektroniky a vakuové fyziky (KEVF), na níž jsem pracoval. Semináře a besedy po léta pokračovaly, a když vlastní jejich poslání už vyvanulo, pokračoval jsem v nich pod etiketou Fyzikálního oddělení, které se mezitím stalo známým a do jisté míry respektovaným. Semináře a besedy se ukázaly pro posluchače přitažlivými jak pro jejich zajímavý obsah, tak pro svobodnější atmosféru na nich (jako příklad témat mohu uvést: přípravu na vystoupení na vědeckých konferencích, vědecké společnosti a demokratické volby v nich, ekologicky šetrné technologie, jaderná energie a její bezpečné využití, pavěda a sporné jevy, patenty a normy, studijní cesty do zahraničí, rétorika a jak si připravit přednášku aj.). Na některé besedy jsem zval jako přednášející i mimofakultní pracovníky. Ti, když poznali zdejší svobodnou atmosféru, si na ně začali přivádět jako účastníky i své kolegy. Někdy se stávalo, že jsem seminář svěřil pokročilým studentům, kteří přišli se zajímavým námětem. Tak vznikalo neopakovatelné ovzduší, v němž se rozpývá ostrá hranice mezi studentem a učitelem. Toto ovzduší je podle mého názoru nenahraditelné při výchově dorostu k vědecké práci a je podmínkou pro tvůrčí práci skutečné univerzity. Během let se tak vytvořil okruh příznivců těchto akcí, tvořený jak studenty, tak učiteli. Semináře byly sice na hranici přijatelnosti pro režim, nesetkaly se však se zákazem. Dodnes mi není jasné, proč tomu tak bylo – snad proto, že vedení fakulty díky jim

vyňal zápisník na první schůzi v Realistickém divadle, setkal jsem se s nedůvěřivými až podezřívavými pohledy ve svém okolí. Zápisník jsem dal zpět do kapsy a již nikdy jsem se nepokoušel si na jednáních fóra psát záznamy. Milým přátelům z Občanského fóra to však nemám za zlé. Chápu, že mnozí z nich prošli výsledky a vězněním a možná, že podobné zápisky jim přitížily.

vykazovalo jakousi činnost v intencích direktiv strany, či proto, že účastníci chápali možnost ohrožení a o seminářích se na širší fakultní veřejnosti nezmiňovali, a nebudili tak zájem donašečů.

Zvláště efektivní byla práce Fyzikálního oddělení, kde se sešla skupina pracovitých, obětavých a myšlenkově souznějících kolegů. Tak jsem mohl připravit celou sérii několika-denních seminářů, pořádaných obvykle mimo Prahu (Alšovice, Zvíkovské Podhradí, České Budějovice, Řevnice). Byly to semináře s tematikou nových fyzikálních oborů, k nimž se režim choval macešsky. Zvláště významný byl seminář Fyzika a ekologie (1979), který nám, pražským fyzikům, otevřel styky s ekology převážně z jižních Čech, mezi nimiž byly významné osobnosti jako Ivan Šetlík, Dagmar Dykyjová a Jan Květ. Myslím, že usnadnil cestu k uskutečnění tak významného kurzu, jakým byl Šetlíkův seminář v Chlumu u Třeboně (1988). Dále připomenu seminář Fyzika a sporné jevy, který byl významným pro boj proti pavědě, parapsychologii a Kahudovu blouznění o existenci mentionů. Kahudovy přednášky a publikace daly veřejnosti nahlédnout do způsobu pokleslého myšlení politické elity, a to jak naší, tak sovětské, což racionálně myslící účastníky seminářů vedlo k závěru o jejich neodvratně se blížícím konci. Neméně významné bylo i pořádání měsíčních večerů v pražském Klubu školství a kultury, v tzv. Savarinu Na Příkopě, jejichž okruh účastníků přesahoval Matematicko-fyzikální fakultu.

Jako člen historické komise MFF jsem měl možnost působit vedle ekologického i v dalším směru, který dával možnosti implicitně vyslovovat myšlenky působící proti režimu. Již koncem sedmdesátých let, kdy fakulta uváděla do chodu svůj nový areál v Tróji, jsem se postaral, aby do druhého podlaží foyeru katedrální budovy bylo pořízeno osm stolových skříněk s vodorovnou deskou, krytou proskleným záklopem. Vznikl tak prostor vhodný pro pořádání nevelkých výstavek. Okolní široké a rozvětvující se chodby poskytovaly možnost k setkání i dost početného publika. V osmdesátých letech jsem tam uspořádal více než desítku výstav, uvozovaných vernisážemi s uvádějícím proslovem a také komorní hudbou. Výstavky měly různá zaměření, převážně historická, ale i obecně kulturní (např. o Ottově slovníku a jeho nakladatelství, o počátcích Jednoty, o vzniku a rozvoji Československého časopisu pro fyziku, o školských reformách, o betlémech a vánočních tradicích, o Augustinu Seydlerovi, o výtvarném díle A. Poustové a další). Nevšednost výstavek a intelektuální ovzduší vernisáží přitahovaly nejen studenty a pracovníky MFF, ale též pracovníky nedalekých akademických ústavů. To přispívalo k povědomí vědecké pospolitosti o existenci jakéhosi nezávislého kultivovaného střediska v Tróji. Jak se ukázalo v počátku roku 1989, byl to odrazový můstek k projevům vůle po svobodě.

* * *

V prvních dnech roku 1989 jsem měl před sebou neřešenou záležitost zadržování uveřejnění mých článků referujících o seminářích, pořádaných Ekologickou sekcí Biologické společnosti. Vedl je ředitel Ústavu krajinné ekologie ČSAV Emil Hadač a probíhaly v knihovně, umístěné v přízemí Valdštejnského paláce s vchodem do jeho prvního nádvoří. Na těchto seminářích přednášeli naši přední odborníci sledující stav životního prostředí a jeho vlivy na zdraví populace a další mnohostranné a neřešené ekologické problémy. Tyto semináře jsem soustavně navštěvoval, a poněvadž o to byl zájem, referoval jsem o každém z nich na KEVF. Posléze jsem přišel na myšlenku tyto referáty sepsat a předat je k otištění časopisu Vesmír. Uplynul delší čas, aniž k publikování došlo. Navštívil jsem

proto redaktora Vesmíru Ivana Boháčka, s nímž jsem měl už z dřívějších dob dobrý kontakt. Sdělil mi, že se na redakční radě proti otištění postavil Vratislav Schreiber, který měl tehdy dohled nad politickou nezávadností Vesmíru. Zmíněného „cenzora“ jsem vyhledal v ústavu na Karlově náměstí, kde tehdy působil, a položil jsem mu otázku, kdy budou mé příspěvky otištěny. Zle se na mne obořil. Vyslovil se o nich jako o článcích, které podvracejí naši společnost a nato mne vlastně vyhodil.

Počátkem února došel do sekretariátu Jednoty dopis od Ruské fyzikální společnosti, poznamenaný atmosférou tehdejší „perestrojky“ v Sovětském svazu s nabídkou spolupráce. Sekretář Jednoty Albert Rusina, s nímž jsme si dobře rozuměli, mně dopis předal. Dobře věděl, že tehdejší předseda Jednoty Ivan Ůlehla by se k němu jakožto dlouholetý komunista vždy usilující o pevné postavení v očích politbyra postavil zády. Za pomoci své paní Ludmily Eckertové jsem na dopis 7. února telegraficky odpověděl předsedovi prof. P. I. Kuzminovi a telegram jsem podepsal jako předseda Fyzikálního oddělení.

V té době připravovalo ministerstvo školství novelu vysokoškolského zákona. Návrh, který měl na ministerstvu na starosti ředitel odboru Josef Dobeš, ani zdaleka nesplňoval očekávání vysokých škol. O návrhu jsme hovořili ve výboru Fyzikálního oddělení a rozhodli jsme se připravit schůzi věnovanou tomuto tématu. Domníval jsem se, že by bylo dobré podpořit zájem o přípravu uspořádáním výstavky věnované školským reformám vůbec. Po schůzi jsem napsal ministryni školství Janě Synkové dopis se stanoviskem k novele.

Koncem února (22.) se konal v místnostech Československé strany socialistické na náměstí Republiky celodenní seminář s názvem Praha – Bratislava, věnovaný ekologii. Jeho autorem byl Josef Vavroušek. Seminář se zabýval problémy ekologie u nás a participovali na něm i slovenští odborníci. Vzbudil obecnou pozornost a přinesl mi seznámení s J. Vavrouškem, s nímž jsme si od počátku výborně rozuměli.

Dva dny nato jsme na katedře v úzkém kruhu projednávali možnosti a způsoby, jak podat návrh na udělení Nobelovy ceny Václavu Havlovi. Dále jsme jednali o vysokoškolském zákoně. Formulaci návrhu na udělení Nobelovy ceny Havlovi jsem sestavil 26. února a odeslal ji do Stockholmu. Na 1. březen jsme připravili velkou schůzi do menzy v Tróji. Připomínky jsem zpracoval a projednal s Martinem Černohorským z Brna, který přijel na návštěvu do Prahy. Dne 8. března jsem ukončil výstavu o historii školských reforem.

Počátkem dubna přijel na návštěvu do Prahy rektor mnichovské univerzity Wulf Steinmann a projevil pochopení pro situaci u nás. Požádal jsem ho, aby při návratu převezl přes hranice zprávu o situaci v našem vysokém školství do mnichovské stanice Svobodné Evropy. Ochotně mi vyšel vstříc a brzy nato byla zpráva odvyšlána.

V té době se připravovala výstavba ústavů v prostoru Albertova, v okolí Hlavova ústavu a na svazích genetické zahrady pod Karlovem. Neforemné betonové budovy navržené v projektu vzbudily odpor okolních ústavů i veřejnosti milující tvář Prahy. Byl proto uspořádán seminář v prostorách Vědecko-technické společnosti na Novotného lávce, na němž zazněly pádné argumenty proti projektu. Ze semináře jsem sepsal zprávu, k níž jsem připojil obrazovou dokumentaci, rozmnožil ji a rozeslal institucím i jednotlivcům, u nichž jsem předpokládal zájem. Akce měla ohlas a vstoupila i do tisku. Stalo se něco neobvyklého. Projekt byl odvolán, což bylo projevem významné změny, totiž že rozhodování úřadů respektuje mínění veřejnosti. To se v minulé době nestávalo.

Dne 3. května jsem na univerzitě v Brně přednesl přednášku na téma historie vysokoškolských reforem. Vzbudila ohlas a ujistil jsem se, že stanoviska pražských vysokých

škol k návrhu nového zákona nejsou jen stanoviska metropole, ale že jsou sdílena i na ostatních vysokých školách. V Menze 17. listopadu v Tróji uspořádalo Fyzikální oddělení besedu s Arminem Delongem „o diagnóze naší vědy“. Hovořil o výzkumu a jeho využití v praxi. Ukázalo se, že výzkumná práce u nás není dobře zajištěna a že ani průmysl není pro přejímání nových technologií připraven. Ve výboru Fyzikálního oddělení jsem navrhl přejmenování hlavní smíchovské třídy na původní název M. R. Štefánika (třída tehdy nesla název S. M. Kirova). Po jeho projednání jsem druhý den vyhotovil návrh, založený na argumentaci o Štefánikovi jako astronomovi, a podal jej na Ústředním národním výboru hl. m. Prahy. Zůstal bez odpovědi.

Počátkem června (5. 6.) se sešla v menze v Tróji společnost, kterou jsem sezval jako schůzi Jednoty. Tímto zasedáním se začínalo směřovat k později založenému Kruhu nezávislé inteligence (KNI, Kruh). Schůzi inicioval Ladislav Trlifaj, který byl od počátku roku v korespondenčním styku s tehdejšími předsedou vlády Ladislavem Adamcem. Adamec dal několikrát najevo, že podporuje vznik dialogu. L. Trlifaj mu sdělil, že chování státu a úřadů je s tímto prohlášením v rozporu, poněvadž jsou šikanováni ti, kteří podepsali petici Několik vět. Adamec nabídl některé své pracovníky k jednání (mezi nimi Oskara Krejčího z úřadu předsednictva vlády), ale jednání zůstalo na mrtvém bodě. L. Trlifaj o tom informoval své mladší spolupracovníky a další osobnosti, mezi nimi Petra Vopěnku.

Jednání schůze o dalším vhodném postupu však vyžadovalo větší a také bezpečnější prostor, než skýtaly akademické ústavy. Proto jsem navrhl, aby se uskutečnilo v jednom ze sálů Menzy 17. listopadu v Tróji. Na tomto setkání byla ustavena řídicí skupina, která by myšlenky vyslovené na jednání rozpracovala a dále jednala. Skupina se k této práci poprvé sešla 12. 6. v bytě Ladislava Hlavatého v Košířích a 26. 6. u J. Kozáka v Hradešské ulici. Na těchto schůzích postupně krystalizoval záměr rozšířit naše myšlenky do pražských vědeckých pracovišť a vysokých škol a ustavit širší společenství, samozřejmě bez vědomí úřadů. Připravili jsme formuláře přihlášek k členství v Kruhu nezávislé inteligence, jak jsme toto společenství nazvali. Přihlášky jsme potom opatrně začali dávat každý svým známým, pokud jsme u nich očekávali zájem.

Přicházely letní prázdniny a já je vítal. Všechnu zde uvedenou činnost jsem konal při své práci učitele MFF s týdenním úvazkem přes dvacet hodin. K tomu jsem ještě vedl osmihodinové praktikum vakuové techniky na Fakultě elektrotechnické ČVUT (FEL) v Dejvicích, které MFF pro FEL již několik let zajišťovala. Můj styk s posluchači FEL a důvěra, kterou jsem si u nich získal, se brzy ukázaly být velmi užitečnými. Dovolenu v Krkonoších jsem přivítal také proto, že jsem se domníval, že tam budu uchráněn před sledováním agenty bezpečnosti. V tom jsem se, jak se později ukázalo, mýlil. Snad to bylo tím, že jsem svou paní doprovázel na poštu na Benecku, odkud telefonovala do mnichovské Svobodné Evropy.

* * *

Po návratu do Prahy koncem srpna jsme připravovali ustavující schůzi Kruhu nezávislé inteligence (KNI) na setkání řídicí skupiny v Košířích u L. Hlavatého. Dne 5. září jsem o jejím programu hovořil s Vladimírem Roskovcem, který mi sdělil své obavy z agentů bezpečnosti. Schůzi jsme z obavy před sledováním svolali do Nebušic, do rozestavěného rodinného domu Petra Kučery, redaktora Melantricha, a to na 6. září. Dali jsme všem zvaným pokyn, aby dle možnosti přišli jednotlivě a pěšky, aby nevzbudili nežádoucí pozor-

nost. Sešlo se nás několik desítek. K projednání a schválení byl předložen návrh prohlášení Kruhu a byl zvolen řídicí výbor a já jeho předsedou. Následující dny jsem pracoval na zápisu ze schůze a připravoval podklady pro schůzi výboru, jež se pak konala 12. září v bytě J. Vavrouška v Příčné ulici.

Dva dny nato jsem se účastnil schůze redakce ilegálních Lidových novin v bytě L. Trlifaje v Soběslavské ulici, kde byli oba redaktoři Jiří Ruml a Rudolf Zeman i řada dalších. Podal jsem informaci o založení Kruhu a jeho záměrech. 26. září jsem podal zprávu o Kruhu na francouzské tiskové agentuře v Žitné ulici a na velvyslanectví Spolkové republiky Německo, kde jsem dostal informační materiály od představitelů uprchlíků z NDR, nouzově ubytovaných v parku Lobkovického paláce, a pak jsem rychle šel na schůzi řídicího výboru, která se tentokrát konala v bytě Petra Kratochvíla v Zelené ulici. Byl na ní pozván Leoš Tichý, vynikající a zkušený právník, který nám dal velmi užitečné rady, jak se chovat při výslechu státní bezpečností. Toho velmi brzy využil právě Petr Kratochvíl, který byl vyslýchán. Nedostali z něj ale ani jednu pro ně užitečnou informaci. Na schůzi jsme projednávali kroky, kterými jsme chtěli bránit chystanému rozprodeji uměleckých děl a historických památek z našich muzeí a jejich vývozu do západního zahraničí.

27. září jsem dostal v laboratoři KEVF neočekávanou návštěvu několika posluchačů Vysoké školy ekonomické. Byl mezi nimi i Ivan Pilip a Miroslav Ševčík. Zajímali se o záměry KNI a vyžádali si přihlášky do Kruhu. Po jejich odchodu přišla z vedlejší laboratoře moje spolupracovnice Marcela Nováková a nesla mi na lístku napsaný vzkaz od dvou pracovníků ministerstva vnitra, Dr. Pavlíčka a Grulichy, s telefonním číslem. Prý je mám volat. Když se jich ptala, o co jde, řekli jí, že prý dobře vím. Nikdy jsem tam nevolal. Skutečně jsem věděl, o co jde.

Počátkem října (3.–5.) jsem se účastnil semináře s označením CESDEF, pořádaného odbornou skupinou pro historii fyziky Fyzikální sekce Jednoty v Pezinoku. Jel jsem tam rád, abych si trochu oddychl od horečné činnosti a snad se vyhnul zatčení. Avšak přesto, že jsem byl mezi kolegy s mně blízkými zájmy, necítil jsem se tam dobře. Jednak se ukázalo, jak je Slovensko vzdáleno tomu, co se odehrávalo v Praze, jednak jsem se tam z rozhlasu dozvěděl, že Václavu Havlovi Nobelovu cenu nepřihlí. Po návratu do Prahy jsme připravovali velkou členskou schůzi KNI. Členské přihlášky do Kruhu se vršily na mém stole, bylo jich přes dvě stě. Pozvání na schůzi jsme nerozesílali, nýbrž sdělovali telefonicky.

První členská schůze se konala v 12. října v Braníku, v jedné z tamějších loděnic stojících na břehu řeky. Byla v ní příjemná místnost se vztupnou podlahou, schopná pojmout přes sto návštěvníků. A tento počet se skutečně sešel. Na schůzi jsme se scházeli jednotlivě a na stanici elektrické dráhy nás čekali místní či dobře zasvěcení pořadatelé, kteří nás směřovali po různých pěšinách k místu schůze. Mám v paměti velmi dobré vystoupení Petra Piňhy. I na této velké schůzi jsme byli ušetřeni zásahu policie.

Hned nato jsem odjel na odborný seminář v Uherském Hradišti (15.–19. října). I tam jsem byl svědkem poklidného nezájmu o věci obecné, přestože v okolních zemích bylo v té době již dění v pohybu. Jaká událost musí přijít, jakou sílu bude nutné uplatnit, aby se tento inerciální stav překonal? Na to byly upřeny mé myšlenky při dlouhé cestě zpět do Prahy. Na další schůzi výboru konané večer v den návratu u L. Hlavatého se na pozvání dostavil Miloš Zeman. Byl příjemně vzrušen, ale nikoliv ze setkání s námi, nýbrž spíše z velké odezvy, s níž se setkal jeho dnes již legendární příspěvek do Technického

magazínu s rozbořením stavu národního hospodářství našeho státu pod praporem komunismu. Požádal jsem ho o přednášku na MFF. Přislíbil i termín a ten pak dodržel, i když spadl do popřevratových dnů.

Další schůze se konala u Miroslava Katětova na Svobodově náměstí. Tam mezi nás přišel Václav Benda a podrobně informoval o stycích se zahraničím, především s Rakouskem, a o rozsahu podpory, kterou by bylo možné očekávat. V den 28. října jsem prožil demonstraci a poté pracoval na zápisech z posledních dvou výborových schůzí. Snažili jsme se iniciovat založení odboček KNI na pracovištích s větším počtem členů. Nejsnadnější to bylo ve Výzkumném ústavu matematických strojů (VÚMS), kde jsme měli několik desítek členů. Na MFF se konala první schůze odbočky 30. října, a to u Petra Sgalla na Malostranském náměstí. Poslední říjnový den jsme schůzovali v bytě Ivana Gabala a já jsem měl příležitost přítomné pozvat na seminář v menze, který jsem připravoval na 2. listopad. Požádal jsem, aby na svých pracovištích pozvali všechny naše členy a příznivce. Takových bylo mnoho, především z řad těch, kteří se obávali rizika plynoucího z členství v Kruhu.

S Otto Wichterlem jsem se znal již z dřívějška, i s jeho milou paní. Nebylo mi zatěžko ho získat pro seminář, pořádaný samozřejmě, jak se již osvědčilo, Jednotou. Sliboval jsem si, že uvede do správných kolejí téma semináře A. Delonga a že nám poví o zkušenostech ze zlínského „baťovského“ výzkumu, o jeho pojetí, pružnostech a praktikách. 2. listopadu dopoledne, kdy se seminář konal, jsem jel svým autem pro M. Katětova do Dejvic a poté pro přednášejícího do jeho vilky na střešovické Andělce. Když jsme vstupovali do přeplněného sálu, Wichterle se usmál a i já jsem byl potěšen hojnou účastí. Úsměv mi však záhy pohasl, když jsem k svému překvapení uviděl, že kolem stěn sálu stojí členové stranického výboru fakulty a další smutně proslavení straníci. Bylo jim zřejmě nařizováno, aby dozírali na průběh diskuse a zabránili „pobuřujícím“ výrokům. Sál však byl zaplněn již půl hodiny před začátkem a straníci nastoupili, až když si již neměli kam sednout. Tak jim nezbylo než stát a obklopit obecenstvo jako vězeňská stráž. Muselo jim to být trapné, ale co by neučinili pro stranickou disciplínu. O. Wichterle mluvil klidně, skromně, ale tak přesvědčivě, že ani nejzaujatější komunista k tomu nemohl nic říci. Diskuse a otázky jen potvrdily názory a informace přednášejícího. Po více než hodinové debatě jsem odvezl hosta i M. Katětova zpět domů a loučili jsme se s velkým uspokojením. Druhý den jsem dostal pokyn z děkanátu MFF, že musím vždy před každým budoucím pořádáním semináře Jednoty žádat o souhlas děkana. Ten pokyn byl jen od sekretářky, děkan sám se asi styděl mi to sdělit přímo. O. Wichterle na toto vše s úsměvem vzpomíná ve svých Pamětech. Kdykoliv jsme se spolu v dalších letech vídali, vždy se k tomuto semináři rád vracel.

Dva dny poté jsme se sešli v bytě Ondřeje Trojana v Čimicích, sice v neúplném složení, zato tam byl i Petr Vopěnka a někteří další nám blízcí. 6. listopadu se konala schůze odbočky KNI na MFF, opět u Petra Sgalla. Na ní bylo připravováno jednání s děkanem fakulty. Den nato jsme jako výbor jednali v bytě Václava Žáka Na Rokosce. Na pořadu nebylo nic menšího, než příprava podání požadavků politbyru KSČ, shrnujících všechny kritiky a obsahující návrhy na řešení, včetně důsledné demokratizace, ukončení nátlaku prostřednictvím kádrovacích praktik a otevření výjezdů do zahraničí. Měl jsem s tím v dalších dnech hodně práce, k vlastnímu podání požadavků však už nedošlo, poněvadž je nebylo komu podat.

Blížilo se zasedání ústředního výboru Jednoty. To probíhalo v půlročních odstupech v liblickém zámku a bývalo dvoudenní. Bylo nutné se na něj připravit a mnohé jsem projednával s brněnskými funkcionáři Jednoty. Když jsme se na zasedání ústředního výboru Jednoty sešli, byla u komunistických členů patrná nervozita, nikoliv však u nás ostatních, my jsme byli dobře naloženi. Po úvodním zasedání ohlásil předseda Ivan Úlehla přestávku nutnou pro obligátní schůzi tzv. stranické skupiny, tj. členů kompartaje. Jak toto ohlásil, vstal jsem a pozval jsem všechny ostatní k jednání skupiny „nestraníků“. Straníci to přijali s podivem, ale neučinili nic proti tomu. Na této schůzi jsem navrhl, abychom požadovali, aby ústřední výbor podpořil připomínky Fyzikálního oddělení k návrhu vysokoškolského zákona, jež mimo jiné požadovaly svobodné volby akademických funkcionářů. Návrh byl přijat po vystoupeních Martina Černohorského a Ivana Šantavého z Brna jednomyslným souhlasem. Na zasedání celého výboru došlo k celé řadě střetů a k vyslovenému projevu odporu ze strany Emanuela Svobody z MFF, který byl tehdy předsedou celouniverzitního stranického výboru. Pro obecný rozpor nebylo přijato závěrečné usnesení.

Po návratu z Liblic se večer 14. 11. u mne v bytě konala schůze výboru KNI. Podal jsem stručnou informaci o průběhu jednání v Liblicích a poukázal na zjevně vzrůstající nejistotu komunistů. Studentští organizátoři oslav padesátého výročí 17. listopadu se na nás obrátili se žádostí, abychom se na oslavách podíleli, a to na jejich zahájení vystoupením našeho zástupce. Miroslav Katětov jako bývalý rektor Karlovy univerzity byl pověřen, aby pronesl krátký proslov, a Ivan Gabal a já jsme ho měli doprovázet.

* * *

V památný den jsme se my tři setkali před šestnáctou hodinou na Karlově a sešli po albertovských schodech dolů. Na chodníku na konci schodů v ose Albertova stál připravený mikrofón a Albertov byl až ke slupské křižovatce zcela zaplněn studenty. Pohlédl jsem vpravo k Hlavovu ústavu s kruhovým severním křídlem. Připomenul jsem si fotografii, kterou mi ukazoval František Nožička. Bylo na ní vidět počátek pohřbu Jana Opletala v roce 1939. Na schodech ústavu stáli akademičtí funkcionáři v talárech a u nosítek rakve stál jako jeden z nosičů František Nožička, tehdy vysokoškolák. Dnes na schodech stál jakožto hlava Svazu mládeže Vasil Mohorita se svými pomocníky a nepochybně také státní policií. U mikrofónu se vystřídali řečníci, z nichž si vzpomínám na Jana Klímu, pracovníka MFF a bratra spisovatele Ivana Klímy, Martina Mejstříka, Josefa Šárku, pamětníka pohřbu v roce 1939, který hovořil se zápallem a zaujetím, a na projev M. Katětova. Po skončení projevů se čekalo na uspořádání průvodu a jeho vykročení. Nebylo jasné, kam se průvod vydá, zda ulicí Na Slupi do středu města, či na nábreží. Nakonec jsme viděli, že se jeho čelo na slupské křižovatce stáčí vlevo, zřejmě směrem k Vyšehradu. My, kteří jsme byli v blízkosti mikrofónu, jsme se teď ocitli až na konci průvodu. Jak jsme procházeli ulicí k vyšehradským hradbám, slyšeli jsme z oken některých bytů nenávistné výkřiky na adresu studentů. Průvod se zastavil ještě dost daleko před vyšehradskou branou. Došla zpráva, že jeho čelo stanulo u Slavína. Uvědomil jsem si přitom, jak je průvod početný. Po krátkém čase se obrátil a my poslední jsme se tak ocitli v jeho čele. Když jsme sešli na křižovatku s Vyšehradskou třídou, přiběhli nám říci, že u botanické zahrady je policejní uzávěr a že tedy musíme dále po nábreží. Moje paní v těchto místech byla a potvrdila, že čelo průvodu zamířilo do Vyšehradské, což byla nejkratší cesta na Václavské náměstí. Na jejím konci u botanické zahrady však stál kordon policie. Průvod se

zastavil a žádal po dobrém průchod. Za chvíli se ale kordon dal do pohybu a zatlačoval násilím účastníky průvodu zpět. Ti pak postupně bočními ulicemi přecházeli i na nábřeží a připojili se tam ke druhé části průvodu. U Výtoně se hlavní proud roztáhl po širší vozovky. Z balkonů na dnešním Rašínově nábřeží nám mávaly Masarykovy vnučky. Před křižovatkou u Jiráskova mostu u Havlova domu se volalo „*At žije Václav Havel*“. Dospěli jsme k Národnímu divadlu, kde bylo několik možností další cesty. Byl jsem stále v jedné z prvních řad. Na křižovatce stálo několik mladých lidí a ti nám ukazovali, že máme pokračovat do Národní třídy. Až dnes vím, že mezi nimi byl s velkou pravděpodobností poručík Zifčák a že jsme jím byli přiváděni do pasti na Národní třídě. S provoláváním hesel jsme došli až do blízkosti perštýnské křižovatky, kde stála početná řada mladých policistů s bílými přilbami, štíty a palicemi. Katětov a Gabal se mi již dlouho předtím ztratili z očí, zato jsem viděl svou paní a Tomáše Růžičku, našeho přítele, který vystudoval na KEVF a stal se pracovníkem Fyzikálního ústavu akademie. Tím byl až do doby, kdy podepsal provolání Charty 77, a od té doby pracoval v kotelnách. Průvod stál delší dobu na místě a přitom na nás doléhal hlas z policejních amplionů: „*Rozejděte se, demonstrace není povolena!*“, ačkoliv prakticky nebylo kam se rozejít. Zástup na tomto místě setrval, část lidí se posadila na zem. Po odeznění zpívané hymny se proti nám policisté začali formovat. T. Růžička vztyčoval ruce a volal „*MÁME JEN HOLÉ RUCE*“ a do okolí radil, aby dělali totéž, že to na policii působí velmi účinně. Pocítil jsem rostoucí tíseň, jak k nám do čela proudili další a další účastníci průvodu tlačící se z počátku Národní třídy. Ukázalo se, že zezadu od Mikulandské ulice postupují policejní transportéry a vytlačují lidi před sebou. Na místě, kde jsem stál, jsem se již nemohl ani hnout, poněvadž policisté se svými štíty a holemi byli už přímo u mne. Tomáše a svou paní jsem ztratil z očí. Má paní pak vyprávěla, že stála v podloubí u tehdejšího automatu Metro, dostala se těsně před velkou prosklenou výlohu a hrozilo jí, že bude zatlačena přímo do ní. Situaci vyřešilo několik silných mužů, kteří utvořili pevný řetěz, jenž tlaku odolal. Z dálky k nám začaly doléhat výkřiky. Ampliony stále vybízely k rozchodu. Řada policistů vykročila proti nám. Byli to mladí hoši se skelnými, jakoby nepřítomnými zraky. Vtiskl jsem se do výklenku vstupu do jednoho z obchodů budovy nakladatelství Albatros, policista mne z toho úkrytu vypáčil pomocí hole a štítu, avšak hned poté mne minul a spolu s řadou policistů pokročil dopředu. Vysvětluji si to tím, že mne díky mému vzezření starého občana s černým kloboukem a dlouhým zimníkem nepovažoval za studenta. Především proti nim měli asi zakročit. Ocítl jsem se na křižovatce a v ruku jsem držel zlomený karafiát, vlastně jen jeho květ. Dodnes ho mám uchován v lihovém nálevu. Bez obtíží jsem vstoupil do stanice metra a odjel do Tróje, kde jsem u vstupu do kolejí čekal na studenty, o nichž jsem předpokládal, že se budou vracet domů. Nemýlil jsem se, brzy začínali přicházet první a dozvídali jsme se hrozné zprávy o zásahu, o pohybu obrněných transportérů mezi studenty a o ranách obušky do ležících. Odejel jsem domů a s úlevou jsem shledal svou paní doma. Podařilo se jí v kritickou dobu přechodně ukrýt v průchodu jednoho z domů a pak projít již prořídilými řadami policistů.

* * *

V sobotu 18. listopadu dopoledne mne zavolal Jaromír Jůna, abych co nejdříve přišel k nim domů do ulice Na Baště sv. Tomáše, že se tam schází náš výbor. Když jsem tam dorazil, shledal jsem, že jsme se sešli téměř všichni a že je zde v krásném velkém poko-

ji Jůnova bytu i skupinka pomocníků vybavených tehdy ještě vzácným počítačem s tiskárnou. Zařídil to Václav Žák se svými kolegy z VÚMSu. Studenti, organizátoři včerejších oslav, se obrátili na Kruh se žádostí o rady a pomoc, jak dále postupovat. Nedlouho po mém příchodu se dostavili Monika Pajerová, Martin Mejstřík a další student, snad Štěpán Pánek. Rozhodli jsme se rozeslat na podporu stávky akademickým funkcionářům dopisy a podpořit stávkou vystoupeními našich členů před studenty na jednotlivých fakultách. V průběhu dne přišla zpráva, že na demonstraci přišel o život posluchač MFF Martin Šmíd, což vyhrotilo odpor společnosti proti režimu. Zpráva se později ukázala jako nepravdivá a vykonstruovaná s velkou pravděpodobností státní bezpečností nebo té její části, která měla zájem na dalších střetech mezi státní mocí a veřejností.

V neděli poté jsme dále jednali u Jůnů, kde jsme připravili a díky technickým možnostem vyhotovili prohlášení Kruhu, v němž jsme vyslovili podporu studentům, odsoudili zákrok policie a požadovali nastoupení cesty k jednání a v něm hledání způsobu, jak řešit nastalou krizi. V odpoledních hodinách jsme dostali telefonickou zprávu, že ze zahrad kadetky vystupuje kouř, tedy že bezpečnost patrně pálí kompromitující listiny. Zakročit jsme přirozeně nemohli a bylo i otázkou, zda je telefonát věrohodný. Byli jsme již všichni unaveni téměř nepřetržitým dvoudenním jednáním, když přišlo pozvání Václava Havla na schůzi v Činoherním klubu Ve Smečkách (všechna divadla byla volná, poněvadž herci vyhlásili na podporu studentů stávkou). Odebrali jsme se tam s L. Kopecským, J. Vavrouškem a I. Gabalem. Gabal měl však k jednání nechuť, opustil ho a několik dní odmítal spolupráci s Václavem Havlem i celým Občanským fórem. Ve Smečkách bylo početné shromáždění, které umožnilo divadelní hlediště. Přítomni byli chartisté, disidenti, zástupci komunistické Obrody a my za KNI jakožto představitelé tzv. "šedé zóny", jak se tehdy označovala vrstva občanů, kteří se sice nedeclarovali jako odpůrci režimu, ale proti režimu dle možnosti pracovali. Náš Kruh byl Havlem vybrán jako jediný představitel této zóny. Schůzi řídil Radim Palouš. Po vystoupeních a diskusi bylo formulováno Prohlášení o založení Občanského fóra (OF). Za Kruh jsme prohlášení podepsali L. Kopecký, J. Vavroušek, který se mezitím dostavil, a já.

Hned zrána 20. listopadu jsem zašel do smíchovského gymnázia Na Zatlance, abych povzbudil gymnazisty ke stávce. Když jsem vstoupil do ředitelny, zastihl jsem zjevně rozrušenou ředitelku při telefonním rozhovoru s nadřízeným úřadem. Zaslechl jsem slova, že všichni studenti odešli do města stávkovat. Budovu opustili postranním vchodem, když předtím nechala zamknout vchod hlavní. Když jsem paní ředitelce řekl, že má návštěva se stala bezpředmětnou, poněvadž cíle už bylo dosaženo, strnula v ohromení, ztěžka usedla a já jsem odjel do Tróje na MFF. Tam již byla ve velké posluchárně v proudu schůze. Vědělo se už o mé účasti na založení OF a vyzvali mne, abych o schůzi Ve Smečkách podal podrobnou zprávu, což se stalo. Odpoledne jsem odešel na velké shromáždění na Václavském náměstí, které protestovalo proti policejnímu zásahu, a odtud jsem směřoval do šatny smíchovského Realistického divadla na první jednání OF. Místo pro schůzi zařídila dramaturgyně paní Vlasta Gallerová. Schůzi vedl za Havlovy přítomnosti Václav Malý, a to velmi efektivně. Havel vůbec vedl jednání jen zřídka a do jednání zasahoval jenom v případě, kdy toho bylo nutně zapotřebí. Tehdy zpravidla dával diskusi jiný směr, a to vždy dobře promyšlený a přinášející řešení. Měl velkou autoritu a především díky jemu bylo koordinační centrum Občanského fóra (KC OF) skutečným koordinátorem dalšího postupu (název koordinační a nikoliv řídící centrum byl také zvolen dle Havlova

návrhu a dávalo se tím najevo, že si neosobujeme funkci rozhodující a řídící). Na jednání se hledala cesta k představiteli státní moci, kterým byl předseda federální vlády L. Adamec. Ukázalo se, že přístup k němu mají Michael Kocáb a Michal Horáček. Říkali si „Iniciativa Most“ a s L. Adamcem již několikrát jednali o otázkách, v nichž premiér stál o radu. Byli pověřeni úkolem sjednat schůzku s V. Havlem a dalšími představiteli OF.

Po schůzi jsem odjel k Jünům na schůzi výboru KNI. Tam jsme informovali ostatní o včerejší schůzi Ve Smečkách a já o schůzi KC OF. Ivan Gabal vznesl námitku proti našemu signování Prohlášení OF za KNI s tím, že jsme k tomu neměli zplnomocnění od výboru. Vznikla debata, která končila závěrem, že KNI souhlasí s Prohlášením a že souhlasí se zastupováním KNI v KC OF prostřednictvím Vavrouška, Kopeckého a mne. Gabalovy argumenty se mně a i dalším členům zdály nepřesvědčivé a měl jsem dojem, že jsou jen argumenty zástupnými za argumenty, které nechce vyslovit.

Druhý den jsem měl ve velké posluchárně, zaplněné hlavně studenty, přednášku o úloze inteligence v současné době. Musím zde poznamenat, že na všech vysokých školách studenti stávkovali, tj. normální přednášky se nekonaly. Mnozí studenti odjeli domů, ale mnozí, zejména pražští, na fakultu docházeli a ve velkých posluchárnách pro ně byly připravovány přednášky o zajímavých tématech, přirozeně vztažených především k politickému dění. Po obědě jsme se opatrně scházeli před budovou tehdejšího vyslanectví NDR, dnešním domem Goetheovy společnosti. Odtud jsme přešli do vyhrazených místností kavárny Mánes. Vyslechli jsme tam zprávu o výsledku jednání Kocába a Horáčka s premiérem. Ten byl ochoten jednat, nikoliv však s Havlem. Ten se tím sice cítil dotčen, ale byl ochoten své místo přepustit někomu jinému. To však bylo pro nás všechny nepřijatelné. Jaroslav Krejčí, který s námi všechna další jednání prožíval, zde pořídil pěkné fotografie z jednání a i z dalších dnů a pohotově je knižně vydal. Pak přišla zpráva, že se proti nám chystá zátah. Kavárnu jsme tedy rychle opustili a odešli do nedaleké galerie „U Řečických“ ve Vodičkově ulici, proti vyústění ulice Lazarské. Tam bylo bezpečněji. Byli jsme poučeni, jak se lze v případě potřeby odtud rozutéci pomocí rozvětvené sítě pavlačí, která propojuje dvory a domy Vodičkovy ulice. Dostali jsme také vizitky s adresou, na níž bychom mohli přenocovat v případě, že by bylo nebezpečné vracet se domů. V přerušném jednání jsme dospěli k závěru, že „Most“ má znovu jednat s premiérem s cílem prosadit Havlovu přítomnost na jednáních. Pak jsme obsahově i organizačně připravovali podvečerní manifestaci na Václavském náměstí. Díky Petru Kučerovi jsme dostali souhlas od předsedy Československé strany socialistické k využití balkonů Melantricha a také k ozvučení celého náměstí. Zvláště toto poslední byl velký úspěch. Odešli jsme tam za vedení Karla Miloty v doprovodu tělesně dobře vybavených posluchačů Fakulty tělesné výchovy a sportu (FTVS). Za organizaci doprovodu z řad posluchačů FTVS jsme vděčili Andreji Kvašňákovi, a to nejen ten den, ale i nadále.

Manifestace na Václavském náměstí byla spíše táborem lidu vzhlížejícím nahoru na balkon budovy Melantricha. Za herce promluvil Jiří Bartoška a za OF Václav Havel. Svěřil se mi, že se cítí nejistý řečnit před tak obrovským počtem lidí. Bylo to jeho první vystoupení tohoto druhu, ale dobře v něm obstál. Zpěváci se svými populárními písněmi odlehčili vypjatou atmosféru, a pokračovalo se proto po této zkušenosti takto i při dalších shromážděních. Po ukončení jsem spěchal na schůzi výboru KNI u L. Kopeckého v Krkonošské ulici. Chystali jsme na ní velkou členskou schůzi na čtvrtek 23. listopadu.

Ve středu 22. listopadu jsem měl dvakrát vystoupení před studenty s informacemi o Kruhu a o práci OF. První bylo v Tróji, druhé na Karlově ve velké posluchárně matematického ústavu. To druhé bylo pro mne málo příjemné: v první, předlouhé lavici se usadil bývalý děkan MFF Karel Vacek a vedle něj prorektor UK Václav Prosser a na druhém konci ředitel odboru ministerstva školství Fr. Žaloudek. Byli to všichni nositelé normalizace a posměšně se na mne dívali, jakoby mi chtěli říci, že si to vše zanedlouho pěkně odskáču.

Ten den se přestěhovalo KC OF do divadla Laterna Magika na Národní třídě. Mělo to svou výhodu, prostory byly podstatně větší a umožňovaly jednat současně ve více skupinách, což bylo při rostoucí aktivitě centra velmi potřebné. Mělo to i výhodu větší bezpečnosti, neboť divadlo bylo ponořeno do vícepodlažního podzemí s mnoha chodbami a chodbičkami. Dostali jsme i zvláštní průkazky, které bránily vstupu nepovolaných. U vstupu byla přísná kontrola. I tak se stalo, že při jednom jednání vykřikl John Bok, že spatřil agenta, který ho v minulosti vyslýchal a začal ho bezvýsledně honit po celém divadle.

Dostal jsem úkol navštívit Brno a pokusit se aktivizovat tamější OF. Jel jsem tam k večeru vlakem se svou paní. V Brně jsem měl dlouhá vystoupení na přírodovědecké fakultě, na pedagogické fakultě, ve Strojírenském ústavu a v Ústavu přístrojové techniky. Všude jsem byl velmi přátelsky, ba až nadšeně vítán. Neplatí to však o řediteli Ústavu přístrojové techniky A. Delongovi, který byl příliš spjat s komunistickým vedením Akademie. Zato tam naši věci výrazně pomohli Marie Fojtíková, Jiří Komrska a Ladislav Zobač. Oba dva večery jsem využil k rozhovorům s mně blízkými brněnskými osobnostmi, Martinem Černohorským, Milanem Jelínkem, Ivanem Šantavým, Eduardem Schmidtem, Marií Fojtíkovou, Petrem Dubem a dalšími.

Vrátili jsme se až v pátek. Unikla mi tak k mé velké lítosti členská schůze Kruhu. Dozvěděl jsem se o dosti nejistém až neúspěšném hledání jeho další cesty. Škoda, že jsem promeškal možnost tomu odpomoci. Rád jsem však slyšel, že Ivan Gabal změnil své odmítavé stanovisko k OF a v KC se pak usilovně snažil. Bohužel, více než dva dny mé nepřítomnosti mne připravily o možnost podílet se na přípravách jednání naší delegace s L. Adamcem a dalšími komunistickými činiteli. Tato jednání probíhala v čase ohrožení Prahy dobře organizovanými komunistickými ozbrojenci, tzv. Lidovými milicemi (středa 22. 11.) a vyústila i v závazek v budoucnosti zaručit komunistům beztrestnost na podkladě stávající legislativy. Tím se však v žádném případě nechci vymknout ze spoluodpovědnosti za tento závazek. Ve dnech převratu jsem byl členem tehdy rozhodujícího orgánu a hlásím se k němu i za uvedených okolností.

V Laterně magice jsem podal zprávu o svém jednání v Brně a dostal úkol přes noc vypracovat text jedné z částí programu OF s názvem *Co chceme* (7. část „Kultura, věda a vzdělávání“). Redakcí byl pověřen do centra nově přišedší Václav Klaus z Prognostického ústavu. Přišel společně s Vladimírem Dlouhým z téhož pracoviště a oba se postupně orientovali v naší činnosti. V sobotu 25. listopadu se sešla skupina sedmi členů se svými texty programu, přes noc sepsanými. Klaus je převzal, upravili jsme je stylisticky, a když došlo na sedmou část o kultuře, vědě a vzdělávání, Klaus se postavil proti tomu a prohlásil, že tato část v programu nemá co dělat. Ostře jsem se proti tomu ohradil. Řekl jsem, že o jednotlivých částech bylo už rozhodnuto, to že není jeho kompetence a že jeho úkolem je pouze text redigovat. Ostatní mne podpořili a nezbylo mu, než se podrobit. Až po letech se mi ozřejmilo, proč tehdy tak, k překvapení nás všech, jednal. Bylo mi též podivné jeho chování jakožto nováčka mezi námi, kteří jsme byli u věci od počátku. I to

je však v souladu s letorou jmenovaného, již jsme mohli později poznat. Když jsme skončili, shledali jsme, že je již vše připraveno k odjezdu na manifestaci na letenské pláni. Večer po návratu jsme ji pak hodnotili.

Nadešla neděle 26. listopadu, která byla s následujícím dnem snad nejvýznamnějšími dny z celého týdne. Dopoledne jsme ve skupinách intenzivně připravovali pořad manifestace a po obědě jsme přešli připravenými autobusy do šaten sportovního areálu na Letné. V autobuse jsem se setkal se zpěvákem Jaroslavem Hutkou, který se právě letadlem vrátil ze své emigrace v Nizozemsku a s nímž jsem se před lety seznámil. Vstup na tribunu tváří v tvář milionovému zástupu mne ohromil a patří k mým největším zážitkům. Velký zážitek byl pro mne i výkon Václava Malého, který celý pořad moderoval. Dokázal vytvořit takovou atmosféru, že přivedl milion lidí k modlitbě. Prožíval jsem to tak, že právě touto modlitbou se vykupujeme z vin, které způsobily naši dlouhou porobu a že právě jí v tomto okamžiku vítězíme.

Pořad byl komponován Václavem Havlem, který dokázal sestavit vystoupení jednotlivých aktérů tak, že pravda jedněch a bída druhých do sebe zapadala a kontrastem zesilovala působivost celého pořadu na manifestující, kteří byli vlastně publikem dramatu. Netušil jsem po návratu do Laterny, že jiné drama mám před sebou. Především jsem se dozvěděl, že Václav Malý právě rezignoval na další práci v KC OF. Byl totiž podroben ostré kritice za své moderování, přesněji řečeno za modlitbu. Dále došla zpráva, že stávkový studentský výbor se chce rozejít s Občanským fórem na protest proti jeho postupu. Zástupci studentů mají večer přijít k jednání.

Musím uvést, že na druhý den byla připravována všeobecná celostátní stávka. Od ní se očekávalo, že srazí režim s definitivní platností na kolena. Účast studentů na ní byla neodmyslitelnou. Čekali jsme na příchod studentské delegace dlouhé hodiny. Studenti několikrát telefonovali, že přijdou později, zřejmě nebyli názorově sjednoceni. Naše řady řídly, lidé byli unaveni, měli za sebou zvlášť těžký den. Kolem půlnoci studenti přišli. Zbyli jsme vedle Václava Havla a jeho paní Olgy, která vždy setrvala až do konce s ním a provázela ho domů, jen John Bok a já. Havel studenty přivítal a oslovil. Odpověď studentů se nějak dotkla Johna Boka a tak si na ně ostře vyjel. Viděl jsem, že je zle. I Havel to vytušil a vzal mu slovo a smířlivě jednal dále. Neuspěl však a obrátil se na mne, aby mi tiše řekl jednejte dále, vy to se studenty umíte.

Již před tím jsem mezi delegací uviděl studenta, kterého jsem znal z našeho praktika na FEL. Ujal jsem se slova a řekl, že máme málo času, abychom začali objasňovat neopodstatněnost jejich námitek proti nám. Je potřeba si také uvědomit, že my máme lepší, byť ne dokonalý přístup k informacím, než studenti. Zítra je den, v němž se patrně rozhodne o budoucím politickém vývoji. Záleží na věrohodném průběhu stávky a předpokladem pro něj je naše jednota. Nezbyvá tedy, než položit otázku důvěry. Táži se vás všech, máte důvěru k nám a k našemu postupu? Možná, že vy byste na našem místě postupovali jinak, ale to neznamená, že náš postup byl tak špatný, že zaslouží zmařit všechno naše společné dosavadní úsilí. Táži se vás, věříte nám?

Po těchto mých slovech se stalo něco neočekávaného. Z delegátů vystoupil právě ten student, s nímž jsem se znal. Obrátil se tváří ke svým kolegům se slovy: „*Já pana docenta znám. Učil mne, já a my všichni které učil, jsme k němu měli důvěru. Prosím vás, abyste se připojili k této mé důvěře a vyslovili ji i celému Fóru.*“ Chvíli si mezi sebou povídali. Havel se ke mně obrátil s tváří plnou naděje. Vedoucí delegace předstoupil před nás

a řekl: „*Věříme vám a zítra jdeme společně do stávky.*“ Havel jim poděkoval a já jsem jim odpověděl: „*A teď hned jdu s vámi na vaši kolej a budeme spolu připravovat plakáty a transparenty až do rána.*“ Havel mi podal ruku a řekl tři slova: „*To je neuvěřitelné.*“

Šel jsem pak se studenty do koleje Divadelní fakulty Akademie múzických umění (DAMU) v Karlově ulici v blízkosti mostu. Tam jsem s nimi pracoval až do pěti do rána. Při povídání jsem zjistil příčinu odklonu studentů od OF. Na telefonní centrálu v koleji se napojila bezpečnost a propojovala jim fingované hovory s informacemi o situaci, o chystaných represáliích a také o křivých záměrech OF, především Havla samotného. Studenty se jim podařilo těmito dezinformacemi vystrašit. Toto podlé jednání StB nebylo ojedinělým. Rozšiřováním letáků a vylepováním plakátů často rafinovaně umísťovaných mezi spontánní plakáty politické změny prosazujících občanů rozsévají nepravdivé zprávy a osočovali přední osobnosti OF (viz příloha). Když jsem šel k ránu domů nakrátko si odpočinout, měl jsem dobrý pocit, že mé učitelské působení přineslo plody ve velmi důležité chvíli.

Následující den ráno jsem na fakultě projednával s Petrem Vopěnkou postup odbočky KNI na MFF vůči děkanovi Pavlu Lukáčovi a obsah dopisu jemu s požadavky. Pak jsme společně odešli na Václavské náměstí na zahájení stávky. Proběhla velmi dobře a splnila naše očekávání, studenti dodrželi své slovo. Odpoledne v Laterně magie jsme projednávali nové uspořádání a dělbu práce KC OF. Byly ustanoveny různé komise s definovanými úkoly a jejich složení, i vzájemný hierarchický vztah mezi nimi. Nejvýznamnější postavení měl tzv. krizový štáb. Já jsem byl zařazen do operační komise. Den ze dne se zlepšovalo zázemí. Na samém počátku byl v Laterně jen jeden jediný telefonní přístroj, který pro nás znamenal přímý kontakt se světem a u něhož stál stálý zástup petentů. Nyní jsme měli již jakési informační centrum a vydávali denně informační bulletin, který byl základem pro zprávy do tisku, jenž začal Občanskému fóru nastavovat vstřícnější tvář.

Den stávky znamenal určitý zlom, který se projevil velikým zájmem o členství v našem Kruhu. Pro mnohé zmizely zábrany ke vstupu do Kruhu proto, že se přestali bát postihu. U vchodu do Laterny Magiky se začínal tvořit zástup lidí, kteří nabízeli pomoc nejrůznějšího druhu, často vítanou (taxikáři bezplatný odvoz, ženy přicházely s balíčky občerstvení). Bylo to milé a povzbudivé. Byli jsme všichni smrtelně unaveni a každé dobré slovo a vstřícný čin nám dodávaly nové síly. Byli i mnozí, kteří požadovali, aby jim byly přiděleny úkoly uvnitř centra. Poněvadž úkolů bylo mnoho, byli tito lidé přijímáni a tím se dostávali do postavení, které jim především v okruhu jejich zaměstnání přinášelo výhody a později i výsady, na nichž mohli snadno budovat svou další kariéru. K přijetí do KC OF postačovalo doporučení někoho z nás zakládajících členů. Tato doporučení byla dávana často ne dost uváženě a zodpovědně. Tím byla prolomena těžko definovatelná vzájemná vazba důvěry zakládající se mimo jiné také na přilnutí jednoho k druhému nezištnou vůlí prospět státu a národu a na odhodlání pro tento cíl se obětovat. Zde byl vlastní počátek rostoucího tlaku na KC OF ze strany konjunkturalistů. Až později se ukázalo, jak velká to byla chyba.

V úterý 28. listopadu jsem měl vystoupení v modřanské továrně Chirana, kterou jsem znal z kurzů vakuové techniky, jež jsem spolu s dalšími kolegy pořádal pro technické pracovníky výroby rentgenek. Vystoupení proběhlo mezi dělníky ve velké tovární hale a uspořádal je tovární stávkový výbor. Zájem o informace o práci KC OF byl značný a pociťoval jsem velké souznění našich myšlenek a snah. Toto vystoupení (bylo jich pak

více na různých místech) bylo součástí úsilí KC OF o pořádání tzv. výjezdů především do okolí Prahy a pak i na širší území státu. Účinně se na nich podíleli studenti.

Odpoledne jsem pracoval ve výboru Pražské pobočky Jednoty na požadavcích nového pořádku v Jednotě. Následovala příprava schůze výboru OF na MFF a večer schůze výboru KNI u J. Vavrouška, Den nato jsme navštívili děkana MFF P. Lukáče, předali mu dopis odbočky KNI a jednali o potřebném uvolnění poměrů na fakultě. Děkan, do té doby poslušný všech stranických příkazů a pokynů, prokázal pochopení situaci a byl vstřícný k našim požadavkům. Zbytek dne hluboko do noci jsem prožil v KC OF. Práce tam téměř exponenciálně narůstala, otevíraly se nové oblasti, které bylo nutno obstarat – především styk se zahraničím (přicházely podpůrné a vývoj u nás oceňující projevy představitelů významných států, na které bylo třeba na úrovni odpovídat), národohospodářské otázky a snahy o podchycení zájmu dělnictva i udržení a pěstování styku se Slovenskem, kde byla založeno hnutí Veřejnost proti násilí (VPN).

Nastal poslední listopadový den a já jsem si vroucně přál, aby to pro mne byl poslední den dosavadního úporného a vyčerpávajícího snažení. Na MFF v Tróji jsem na velké schůzi informoval především studenty o výsledcích jednání s děkanem. Poté jsem byl krátce v Laterně magice a odsud jsem odešel do Malostranské besedy, kde jsem měl přednášku o převratových dnech. Odpoledne proběhla za mého vedení beseda s Milošem Zemanem o prognostice, na níž vyjádřil své názory a postřehy o stavu a vyhlídkách naší státní ekonomiky. M. Zeman mluvil s ojedinělou brilancí a pohotovostí a setkal se s velkým ohlasem a oceněním. K večeru bylo první popřevratové pokračování již mnohokrát citovaných seminárních besed na MFF v Tróji. Přednášel na něm Tomáš Pasák o mýtech a pravdě 17. listopadu 1939. I tato beseda byla zajímavá a hojně navštívená a jako předsedající jsem si neodepřel vzpomenout dlouholeté tradice těchto besed.

První prosinec přinesl jednání s Karlem Drbohlavem na MFF v Karlíně, na němž jsme připravili následnou schůzi výboru OF na MFF. Odtud jsem spěchal do Jilské ulice, kde se v budově ústavů Akademie konala ustavující schůze komise KC OF pro kulturu, vědu a vzdělávání. Odpoledne jsem pak byl na schůzi školské komise OF v divadle S. K. Neumanna v Libni a večer v Realistickém divadle na setkání se stávkujícími herci.

Den poté jsem byl v Laterně magice. Proběhlo tam důležité jednání o změně na místě generálního prokurátora a o způsobu, jak na toto místo prosadit Otakara Motejla. Do jednání vstoupil Pavel Rychetský a upozornil na význam dané funkce právě v této době. Dne 3. prosince se sešla školská komise v bytě Jaromíra Kopeckého v Plaské ulici. Začali jsme, prvně na půdě komise, jednat o přípravě nového vysokoškolského zákona a využili jsme přitom všech jednání, připomínek a návrhů, o něž jsme se ve Fyzikálním oddělení starali již před převratem. Komise se přípravě věnovala intenzivně až do doby, kdy se jí ujalo ministerstvo školství (ovšem až pod ministrem Milanem Adamem).

Večer jsme u Petra Pithy na Malostranském náměstí, kde byla schůze výboru OF na MFF, pracovali na dalším postupu vůči vedení fakulty. Tato práce pokračovala další den. Pak následovala moje účast na jednání KC OF v Laterně magice a poté jsem byl v Tróji na KEVF, kde jsme připravovali kroky k personálním změnám na ní. Po jednání s Martinem Černožským, který přijel z Brna informovat mne o tamějším dění, jsem se v 16 hodin zúčastnil další manifestace na Václavském náměstí.

Ani 5. prosinec nebyl na jednání bohatý méně než dosavadní dny. Ráno jsem hovořil s Jiřinou Šiklovou, s níž jsem se znal už z dřívějších dob, pak v Jilské ulici na komisi při-

pravující vysokoškolský zákon a konečně s redaktorem Svobodného Slova Martinem Denemarkem. Hned poté jsme byli s Petrem Vopěnkou v Československém rozhlasu u paní redaktorky Libuše Petrové. Obojí vyústilo v interview, resp. odvysílaný pořad Večer jsem jednal se svým dávným přítelem Josefem Petráněm o dění na filozofické fakultě.

6. prosince se v KC OF chystal přesun do nových prostor, neboť Laterna magika už musela zahájit svou divadelní práci. Pak jsem odejel na MFF do Karlína k jednání výboru OF na MFF. Svatý Mikuláš přišel u mne tedy v tyto dny zkrátka. Dne 7. prosince už bylo KC OF usídleno v ulici 28. října v tehdejší Auroře. Zvykali jsme si na nové prostory a také zpřísněnou kontrolu u vstupu. Večer jsem se účastnil velkého setkání s učiteli v Karlínské budově MFF. Schůzi organizoval a vedl Petr Vopěnka. Následující den jsem věnoval výboru OF na MFF. Proběhla schůze výboru u Petra Piňhy, příprava voleb u Petra Sgalla a pak úvodní schůze k volbám v Tróji. Večer jsem byl v Auroře, kde se na příští den připravovala plenární schůze KC OF. Podstatná práce se totiž odehrávala v komitích, postupně rozšiřovaných, a bylo proto nezbytné se navzájem informovat.

Dne 10. prosince se v Auroře připravovala manifestace na Václavském náměstí, na níž měla být vyhlášena nová vláda. Den poté proběhlo jednání s novým ministrem školství M. Adamem. Účastnil jsem se ho jako člen delegace OF vedené Radimem Paloušem ve složení Alena Hromádková, Jiří Kotásek a student Filip Karfík. Informovali jsme ministra právě do funkce uvedeného o představách a požadavcích OF na budoucí úlohu ministerstva. Ministr byl velmi vstřícný a několikrát nás žádal, aby mu KC OF co nejdříve podalo návrh na jmenování vhodné osoby na místo náměstka ministra. Pak jsem byl na schůzi zástupců fakult na právnické fakultě a večer na plénu v Auroře.

Dne 12. prosince se konala za mé účasti schůze předsednictva Jednoty na Karlově o demokratizačních změnách v ní. Potom jsem byl na plénu KC OF v Auroře a byla mi tam nabídnuta funkce náměstka ministra školství. Nabídku jsem přijal s vědomím, že se budu proto muset tímto okamžikem soustředit na školské otázky a jejich řešení, především na přípravu vysokoškolského zákona. Hned druhý den se toto mé rozhodnutí potvrdilo. Byl jsem pozván na schůzi s ministrem Adamem do Karolina, kde jsme jednali právě o tomto zákoně.

14. prosinec byl pro mne významným dnem a často se k němu v myšlenkách vracím. Ráno jednal za mé účasti výbor KNI na MFF s děkanem a pak byla schůze školské skupiny KC OF v Trojanově ulici. Po ní jsem měl možnost připravit si svůj projev na manifestaci studentstva na Václavském náměstí. Manifestaci připravoval Pavel Rychetský a konečná příprava programu proběhla u ochotně nám vyhrazených kavárenských stolků v tehdejší Domě potravin na jihovýchodním rohu Václavského náměstí. V průběhu manifestace se dostavil Tomáš Baťa, který byl bouřlivě zdraven. Svůj projev jsem pronesl od sochy sv. Václava. Další dny se střídaly schůze školské komise KC OF, schůze OF na fakultě a také schůze OF v místě mého bydliště na Smíchově – Radlicích se schůzemi pléna v Auroře. V průběhu prosince do centra přicházely zprávy a často i osobnosti, které byly nositeli převratu na českém, moravském a slovenském venkově. To bylo velmi důležité, poněvadž jsme se obávali, že my v Praze budeme uneseni představami o uskutečňování převratu a ocitneme se v izolaci od skutečné situace v celém státě. Zvláště významná byla setkání s představiteli slovenské VPN. Na jedné straně nám přinesla potvrzení vůle Slováků k převratným změnám, na straně druhé nám však otevřela vzhled do často

odlišného ovzduší bratislavské politiky. (Až z dnešního pohledu mohu říci, že to bylo určité předznamenání pozdějšího rozdělení státu.) S velkou radostí jsme přijímali výrazy téměř identických pohledů na směřování vývoje z Moravy, Slezska a jejich metropolí. Podrobnější informace o průběhu stávky vysokoškoláků na Univerzitě Palackého v Olomouci a odezvě na ni jak ze strany univerzity, tak olomoucké veřejnosti nás utvrdily v oprávněnosti doufání, že pražské KC OF se nevznáší ve vzduchoprázdnu.

Nebyl jsem sám z těch, kteří pracovali od samého počátku v KC OF, kdo směřoval k činnosti blízké vlastní odbornosti a odkláněl se od práce politické. První odešel ostrakizovaný Václav Malý, a to k práci kněze (v kostele sv. Gabriela na Smíchově), Radim Palouš směřoval do vedení Karlovy univerzity, Rudolf Battěk do vedení Federálního národního hromáždění (FNS), L. Čepek do vedení Přírodovědecké fakulty UK, Milan Jelínek do funkce rektora Masarykovy univerzity v Brně a později i J. Vavroušek do funkce ministra nově zřizovaného Federálního ministerstva pro životní prostředí. Během dalších dnů uplynulých roku jsem tuto diferenciaci zjišťoval i u dalších. Neželel jsem toho, že opouštím vzrušivou půdu KC OF, a byl jsem rád, že se vrátím k práci ve školství, i když jsem si byl vědom obtížností mně neznámé práce na ústředním úřadě. V KC OF jsem svolal (20. 12.) schůzi skupiny pro sedmou část Programu OF o kultuře, vědě a vzdělávání. Byly před námi nelehké otázky jak převést naši kulturu z totalitní do kultury svobodného národa, jakou podobu dát Akademii a o jaké základy opřít školství, a to nejen vysokoškolské.

V Auroře začal nad všemi jinými úkoly nabývat vrchu úkol připravit půdu k obsazení prezidentského úřadu Václavem Havlem. Husák v posledních dnech listopadu z funkce odešel a bylo nutné toto místo zaplnit. I když se někdy uvažovalo o Alexandru Dubčekovi, a to především na Slovensku, nebylo sporu o tom, že není člověka těch kvalit a té prestiže, a to i v zahraničí, jako byl Václav Havel. Saša Vondra se jednoho dne objevil s velkými kulatými odznaky, které nabízel i ostatním, s nápisem *Havel for President*. Byl to právě Saša Vondra, který se tímto úkolem zabýval.

Přišel den Sněmu OF, 23. prosinec. Účastnili se ho i zástupci regionů a VPN ze Slovenska. Nám všem, kteří jsme spolu pracovali od počátku převratu a kteří jsme žili problémy hlavního města, se rázem rozevřely oči do širší problémů celého státu. Bylo zřejtelnější, že je nutno budovat celý politický systém. Byl založen, byť jen několik dnů od okamžiku jmenování nové vlády, na reprezentaci občanů prostřednictvím politických stran, k nimž však občané neměli velkou důvěru. Doufali jsme, že občanské hnutí, jakým bylo OF, se může i v budoucnosti se všemi úkoly vypořádat. Sněm přijal návrh na kandidaturu Václava Havla na prezidentství a projednal také další postup v regionech a přechod tamních funkcí na nově volené orgány.

Když jsem v den Sněmu opouštěl Auroru, nepřišlo mi na mysl, že se tím loučím s Aurorou a s celým Koordinačním centrem OF navždy. Zanechal jsem tam své přátele, z nichž mnohých jsem si cenil jako ojedinělých vzácných osobností, s nimiž ne každý se může i za sebedelší život setkat. Práce a starosti dalších dnů byly tak naléhavé, že nebylo pomyšlení se do centra vracet. Tam šel běh událostí dále svým zostřujícím se tempem a byl bych tam býval bez trvalé participace na něm stejně málo platným. Jak jsem se postupně dozvídal, ovzduší se tam rychle měnilo. Přicházeli noví lidé a mnozí z původních členů odcházeli. Z dnešního svého pohledu mohu říci, že odchod z Občanského fóra po třiceti pěti dnech byl pro mne tím nejlepším, co mne mohlo potkat. Díky tomu jsem si

uchoval v paměti Občanské fórum a dny převratu jako zcela čistou a povznášející událost, ke které se mohu s velkou radostí a uspokojením vracet.

* * *

Těsně před vánočními svátky a také mezi nimi a Novým rokem jsem u ministra školství pracoval na návrhu akčního programu ministerstva. Byl to jenom velmi stručný pracovní program, ale měl pro nejbližší týdny svou cenu. Vánoční svátky mi konečně přinesly vytoužený oddych. Krásný prožitek z volby prezidenta Václava Havla a následující mše ve svatovítské katedrále je završily. Tak skončil osmdesátý devátý rok, rok převratu, který otevřel zcela novou cestu do dalších let. Bylo tehdy zapotřebí – a zvláště dnes po časovém odstupu to velmi výrazně pociťuji – spočinout pohledem na tento rok, promyslet vše, co se událo, kriticky zhodnotit, a teprve poté se vydat na další cestu. K tomu nebyl na neštěstí čas a tlak na rychlá řešení byl velký. To platilo pro nás všechny, mne nevyjímaje. První dny nového roku přede mne postavily dva velké úkoly. Reorganizaci ministerstva včetně personálních změn na něm a úkol připravit nový vysokoškolský zákon a dosáhnout jeho schválení tehdejším Federálním shromážděním.

Do všeho usilování o obecné dobro, tak průzračně věrohodného a čistého, jakým bylo v prvních dnech převratu, začaly vstupovat plíživě, nenápadně a vždy zastřeně nějakými obecně nezpochybnitelnými argumenty osobní zájmy a touhy po sebeuplatnění. Ty pak ztěžovaly práci. Nositelé osobních ambicí objevili metodu seskupování se do více nebo méně početných smeček. Možná tento způsob jenom převzali od minulého režimu. Těmto smečkám nebylo lehké odolávat. Příkladem toho může být to, že mi 12. ledna 1990 při náhodné společné cestě z jednání v České národní radě nabídl J. Kalous, který byl J. Kotáskem přiveden do školské komise OF, že zařídí odvolání ministra M. Adama a jmenování mne do této funkce. Doprovodil tento návrh požadavkem, že jako ministr budu jmenovat do předních funkcí jeho samotného a další jeho přátele, jejichž jména vyslovil (bez výjimky měli velmi spornou minulost). Bez váhání jsem to odmítl. Netrvalo ani půl roku a všichni se po změně vlády a ministra ocitli na ministerstvu ve funkcích náměstků a poradců.

Čekaly mne tedy téměř čtyři roky nelehké usilovné práce ztěžované útoky a záludnostmi ze strany chtivců. To je však již jiná kapitola. Toto je pohled na rok 1989, jak jsem ho prožil a jak ho mohu popsat. Pro budoucí časy bych toto rád uzavřel ujištěním, že jsem vše uvedl se zodpovědnou a poctivou snahou o pravdivost.

Poděkování: Děkuji prof. PhDr. Josefu Petráňovi, Dr.h.c., za podnět k této práci, laskavé přečtení a připomínky k rukopisu a své paní prof. RNDr. Ludmile Eckertové za připomínky a významnou pomoc při korekturách.

PŘÍLOHY

1. Rejstřík osob, uvedených v textu (s plným zněním jmen, titulů a postavení)

Vysvětlivky:

– značka // odděluje postavení a tituly před převratem a po něm

– tituly CSc. a DrSc. neuvádím

ADAM Milan, prof. MUDr. (ministr školství 1989–1990)

ADAMEC Ladislav (předseda vlády ČSSR do prosince 1989)

BARTOŠKA Jiří (herec // organizátor filmových festivalů)

BATTEK Rudolf (člen Klubu angažovaných nestraníků, 1968–1969 poslanec, mluvčí Charty 77, spoluzakladatel OF // poslanec Sněmovny lidu Federálního shromáždění)

BAŤA Tomáš (syn zakladatele zlínského průmyslu)

BENDA Václav, RNDr. (pracovník VÚMS // zakladatel strany Křesťansko-demokratické hnutí – KDH, senátor)

BOHÁČEK Ivan, RNDr. (redaktor // vedoucí redaktor časopisu Vesmír)

BOK John (vězněn před převratem 1989 // vedoucí činitel Sdružení Šalomoun)

ČERNOHORSKÝ Martin, doc. RNDr. (pracovník Přírodovědecké fakulty univerzity v Brně, člen ústředního výboru Jednoty, spoluvydavatel samizdatové literatury spolu s M. Jelínkem // prof., rektor Slezské univerzity)

DELONG Armin, Ing. (ředitel Ústavu přístrojové techniky ČSAV // ministr pro technický rozvoj v roce 1990)

DENEMARK, Martin (redaktor Svobodného Slova)

DLOUHÝ Vladimír, Ing. (pracovník Prognostického ústavu ČSAV // zakladatel strany Občanská demokratická aliance – ODA, ministr průmyslu)

DOBEŠ Josef, JUDr. (ředitel org. právního odboru MŠMT)

DRBOHLAV Karel, prof. RNDr (pracovník MFF UK // děkan, zakládající člen výboru OF na MFF UK)

DUB Petr, RNDr. (pracovník Strojní fakulty Vysokého učení technického v Brně // doc., prorektor Vysokého učení technického v Brně)

DUBČEK Alexandr (politik KSČ v době „Pražského jara“ // předseda FNS ČSSR)

DYKYJOVÁ Dagmar, RNDr. (pracovnice Botanického ústavu ČSAV, Třeboň)

ECKERTO VÁ Ludmila, doc. RNDr. (pracovnice MFF UK // prof., členka Akreditační komise VŠ, členka Ústředního výboru Jednoty, spoluzakladatelka výboru OF na MFF UK)

FOJTÍKOVÁ Marie, RNDr. (pracovnice Ústavu přístrojové techniky ČSAV v Brně // spoluzakladatelka OF na ÚPT, vedoucí kanceláře Klubu rektorů)

GABAL Ivan, PhDr. (sociolog // průzkumník veřejného mínění)

GALLEROVÁ Vlasta, (dramaturgyně Realistického divadla v letech 1980–1997)

GRULICH (pracovník Federálního ministerstva vnitra ČSSR)

HADAČ Emil, prof. RNDr. (ředitel Ústavu krajinné ekologie ČSAV, předseda Ekologické sekce Biologické společnosti)

HAVEL Václav (dramatik, disident // zakladatel OF, prezident ČSSR, ČSFR a ČR)

HAVLOVÁ, Olga (první manželka Václava Havla)

HLAVATÝ Ladislav, RNDr. (pracovník Fyzikálního ústavu ČSAV // doc.)

HORÁČEK Michal (publicista)

HROMÁDKOVÁ Alena, Ing. (pracovnice Ústavu pro rozvoj vysokého školství // zakladatelka strany Demokratická unie – DEU)

HUSÁK Gustáv, JUDr. (komunistický politik a prezident ČSSR)

JELÍNEK Milan, PhDr. (pracovník Filozofické fakulty univerzity v Brně, disident, vydavatel samizdatové literatury // prof., rektor Masarykovy univerzity v Brně)

JŮNA Jaromír, RNDr. (jaderný fyzik, pracovník Ústředního ústavu geologického, člen výboru KNI)

KAHUDA František, prof. RNDr. (ministr školství)

KALOUS Jaroslav (statistik // člen školské komise OF, poradce ministra školství Petra Vopěnky)

KARFÍK Filip, doc. (student klasické filologie // ředitel Ústavu filozofie a religionistiky FF UK)

KATĚTOV Miroslav, prof. RNDr. (bývalý rektor UK // úřadující předseda ČSAV)
 KLAUS Václav, Ing. (pracovník Prognostického ústavu ČSAV // zakladatel Občansko-demokratické strany – ODS, předseda vlády, prezident ČR po roce 2002)
 KLÍMA Jan, RNDr. (pracovník MFF UK // doc.)
 KLÍMA Ivan (spisovatel)
 KOCÁB Michael (písničkář, člen iniciativy Most // poslanec FNS)
 KOMRSKA Jiří, RNDr. (pracovník Ústavu přístrojové techniky ČSAV v Brně // prof., ředitel Ústavu přístrojové techniky ČSAV, spoluzakladatel odbočky OF tamtéž)
 KOPECKÝ Jaromír, doc. PhDr. (pracovník Pedagogické fakulty UK // člen školské komise OF, prof.)
 KOPECKÝ Lubomír, RNDr. (pracovník Ústředního geologického ústavu)
 KOTÁSEK Jiří, doc. PhDr. (pracovník Ústavu pro rozvoj vysokého školství // člen školské komise OF, děkan Pedagogické fakulty UK)
 KOZÁK Jan, RNDr. (pracovník Geofyzikálního ústavu ČSAV)
 KRATOCHVÍL Petr, PhDr. (pracovník Ústavu dějin umění ČSAV // ředitel Ústavu dějin umění, člen Akreditační komise VŠ)
 KREJČÍ Jaroslav (výtvarník a fotograf // doc., Pedagogická fakulta UK, spolupracovník KC OF jako fotograf)
 KREJČÍ Oskar, JUDr. (pracovník Úřadu předsednictva vlády ČSSR, mluvčí předsedy vlády L. Adamce)
 KUČERA Petr (redaktor Melantricha // poslanec FNS ČSSR)
 KUZMIN P. I., prof. (předseda Ruské fyzikální společnosti Moskva)
 KVAŠŇÁK Andrej (sportovec, pracovník FTVS // spolupracovník KC OF)
 KVĚT Jan, RNDr. (pracovník Botanického ústavu ČSAV, Třeboň // doc., poslanec)
 LUKÁČ Pavel, prof. RNDr. (děkan MFF UK)
 MALÝ Václav P. (řím. kat. kněz bez státního souhlasu, zakladatel Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných // přední člen KC OF, biskup)
 MEJSTŘÍK Martin (posluchač DAMU, organizátor oslav 17. listopadu // senátor)
 MILOTA Karel (režisér // přední člen KC OF)
 MOHORITA Vasil (předseda Svazu socialistické mládeže)
 MOTEJL Otakar, JUDr. (advokát // ministr spravedlnosti, ochránce občanských práv v ČR)
 NOVÁKOVÁ Marcela (technická pracovnice MFF UK)
 NOŽIČKA František, prof. RNDr. (MFF UK // předseda Jednoty)
 PAJEROVÁ Monika (posluchačka Filozofické fakulty UK, organizátorka oslav 17. listopadu // atašé československého velvyslanectví v Paříži)
 PALOUSH Radim, doc. PhDr. (disident // prof., rektor UK)
 PASÁK Tomáš, PhDr. (pracovník musea // ředitel Pedagogického musea J. A. Komenského)
 PÁNEK Štěpán (posluchač, organizátor oslav 17. listopadu // organizátor humanitní pomoci)
 PAVELKA, JUDr. (pracovník Federálního ministerstva vnitra ČSSR)
 PETRÁŇ Josef, prof. PhDr. (pracovník Filozofické fakulty UK, zakladatel výboru OF na FF UK // prorektor UK)
 PETROVÁ Libuše, Ing. (redaktorka Československého rozhlasu, Praha)
 PILIP Ivan, Ing. (posluchač Vysoké školy ekonomické // ministr školství, ministr financí)
 PÍTHA Petr, PhDr. (pracovník MFF UK, spoluzakladatel výboru OF na MFF UK, // prof., ministr školství)
 PROSSER Václav, prof. RNDr. (prorektor UK)
 ROSKOVEC Vladimír, RNDr. (pracovník VÚMS // ředitel odboru MŠMT, náměstek ministra školství)
 RŮŽIČKA Tomáš, RNDr. (pracovník Fyzikálního ústavu ČSAV // pracovník Kanceláře presidia AV ČR)
 RUML Jiří (novinář a publicista, vězněn před převratem 1989)
 RUSINA Albert, Mgr. (pracovník Polarografického ústavu ČSAV, pracovník sekretariátu Jednoty // pracovník MŠMT, středoškolský profesor)
 RYCHETSKÝ Pavel, JUDr. (pracovník advokátní poradny // ministr spravedlnosti, předseda Ústavního soudu)
 SEYDLER Augustin, prof. PhDr. (profesor teoretické fyziky a astronomie, spolu s prof. Čeňkem Strouhalem zakladatel české novodobé fyziky)
 SGALL Petr, prof. PhDr. (MFF UK, spoluzakladatel výboru OF na MFF)
 SCHMIDT Eduard, doc. RNDr. (pracovník Přírodovědecké fakulty univerzity v Brně // prof., rektor Masarykovy univerzity v Brně)
 SCHREIBER Vratislav, prof. MUDr. (Fakulta všeobecného lékařství UK, člen redakční rady Vesmíru // spoluzakladatel Učené společnosti, medaile TGM)

STEINMANN Wulf, prof. Dr. (rektor mnichovské univerzity)

SVOBODA Emanuel, prof. RNDr. (pracovník MFF UK, předseda výboru KSČ na UK, člen ústředního výboru Jednoty)

SYNKOVÁ Jana, prof. MUDr. (prorektorka UK, ministryně školství)

ŠANTAVÝ Ivan, doc. RNDr. (pracovník Strojní fakulty Vysokého učení technického v Brně, člen ústředního výboru Jednoty // prof.)

ŠETLÍK Ivan, RNDr. (pracovník Mikrobiologického ústavu ČSAV, Třeboň, organizátor konference v Chlumu u Třeboň // přispěl k založení Biologické fakulty Jihočeské univerzity, medaile TGM)

ŠEVČÍK Miroslav, Ing. (posluchač Vysoké školy ekonomické // člen Rady vysokých škol)

ŠIKLOVÁ Jiřina, PhDr. (disidentka // vysokoškolská učitelka)

ŠMÍD Martin (posluchač MFF, jeho jméno bylo zneužito k označení fiktivně ubitého demonstranta)

TICHÝ Leoš, JUDr. (pracovník Ústavu státu a práva ČSAV // prof., Filozofická fakulta UK)

TRLÍFAJ Ladislav, RNDr. (pracovník Fyzikálního ústavu ČSAV)

TROJAN Ondřej, PhDr. (pracovník VÚMS // pracovník Filozofické fakulty UK)

ÚLEHLA Ivan, prof. RNDr. (zástupce ČSSR v OSN, pracovník MFF UK, předseda Jednoty)

VACEK Karel, prof. RNDr. (bývalý děkan MFF UK)

VACULÍK Ludvík (novinář, publicista a spisovatel)

VAVROUŠEK Josef, Ing. (cestovatel a ekolog // přední člen KC OF, federální ministr životního prostředí)

VOPĚNKA Petr, doc. RNDr. (pracovník MFF UK // prof., prorektor UK, ministr školství, medaile TGM)

VONDRA Alexandr (Saša), RNDr. (disident // pracovník Kanceláře presidenta republiky, velvyslanec ČR ve Washingtonu)

WICHTERLE Otto, prof. Ing. (bývalý ředitel Ústavu makromolekulární chemie ČSAV // předseda ČSAV, medaile TGM)

ZEMAN Miloš, Ing. (pracovník Prognostického ústavu ČSAV // poslanec FNS, předseda vlády)

ZEMAN Rudolf (novinář, člen redakce ilegálních Lidových novin)

ZIFČÁK-RUŽIČKA (poručík StB)

ZOBAČ Ladislav, Ing. (pracovník Ústavu přístroj. tech. ČSAV v Brně // spoluzakladatel výboru OF na Ústavu přístrojové techniky)

ŽÁK Václav, Ing. (pracovník VÚMS // poslanec, místopředseda ČNR, publicista)

ŽALOUDEK František, RNDr. (ředitel odboru vysokých škol MŠMT)

2. Přehled výstav, konaných ve foyeru Matematicko-fyzikální fakulty v Tróji (areál v Praze 8-Libni, ulice V Holešovičkách)

1. 125 let Jednoty českých matematiků a fyziků (vernisaž 1987; výstava byla po ukončení přenesena do budovy Stavební fakulty ČVUT v Dejvicích)
2. Památky na život a dílo prof. dr. Augustina Seydlera (vernisaž 3. června 1987)
3. 20 let Čs. časopisu fyzikálního A (vernisaž 15. června 1988 a po ukončení v Praze byla výstava převezena na Pedagogickou fakultu v Brně)
4. K stému výročí Ottova slovníku naučného (vernisaž 8. března 1988)
5. Družice ve službách meteorologie (vernisaž 28. března 1989)
6. 70 let československé měny (vernisaž 4. května 1989)
7. Školské reformy (září 1989, bez vernisaže)
8. Japonsko, jazyk, školství, věda (vernisaž 28. září 1989)
9. Obrazy a grafika Anny Poustové (vernisaž 14. listopadu 1989)
10. Vánoční motivy tradiční a současné (vernisaž 20. prosince 1989)
11. 100 let Astronomického ústavu české univerzity (vernisaž 22. května 1990)
12. Předvánoční zastavení (vernisaž 3. prosince 1990)
13. Vánoce v české poezii (vernisaž 12. prosince 1991)

3. Přehled seminárních besed pořádaných Fyzikálním oddělením Pražské pobočky Jednoty československých matematiků a fyziků v klubovně, resp. kinosále Menzy 17. listopadu v Praze 8-Libni, Pátkově ulici (uvedeny pouze besedy pořádané v posledních dvou letech před převratem)

- 22. 10. 1987 doc. L. Pátý: Isaac Newton a co bylo před ním
- 29. 10. 1987 doc. L. Pátý: Způsoby komunikace mezi fyziky
- 19. 11. 1987 doc. L. Pátý, Dr. Vl. Matolín: Fyzik a pobyty v zahraničí
- 21. 12. 1987 doc. L. Pátý: Jednota čs. matematiků a fyziků – minulost a budoucnost
- 3. 3. 1988 dr. L. Pekárek: Fyzika a nevysvětlitelné jevy
- 17. 3. 1988 „Klíče k poznání“ – promítání filmu
- 24. 3. 1988 prof. J. Kvasnica: Jak se rodila kvantová fyzika
- 31. 3. 1988 dr. J. Fischer, doc. L. Eckertová: Experimentální fyzika a fyzika teoretická, jejich vztah a význam
- 14. 4. 1988 dr. A. Fejfar: Jak šla fyzika Prahou
- 21. 4. 1988 doc. L. Pátý: Uplatnění fyziků ve výzkumu a praxi
- 17. 11. 1988 prof. F. Nožička: 17. listopad 1939 očima účastníka
- 24. 11. 1988 doc. L. Pátý: Prohlídka historických interiérů Klementina
- 1. 12. 1988 doc. L. Pátý: Historie budovy Fyzikálního ústavu Karlovy univerzity a jejích původců
- 8. 12. 1988 dr. V. Roskovec: Jan Tesánek, dvě stě let od úmrtí českého Newtona
- 15. 12. 1988 dr. Č. Jech: Jak se rodila atomová bomba
- 6. 4. 1989 dr. T. Jeníček: O postavení vědy a podmínkách její existence
- 13. 4. 1989 dr. J. Laštovička: Ozónová díra v Antarktidě
- 20. 4. 1989 dr. A. Fejfar: Rétorika
- 4. 5. 1989 dr. A. Delong: O situaci v naší vědě a převodu jejích výsledků do průmyslové praxe
- 11. 5. 1989 doc. L. Pátý: Počátky české vzdělanosti a Vojtěch Slavníkovec
- 18. 5. 1989 dr. S. Krupička: O fyzice a hudbě
- 2. 11. 1989 prof. O. Wichterle: O postavení vědy v naší společnosti
- 30. 11. 1989 dr. T. Pasák: Mýty a pravda o 17. listopadu 1939

4. Přehled letáků a plakátů rozšiřovaných StB a KSČ (u podrobnějších textů jen stručné výtahy)

- 1. Nechceme stávkovat, chceme pracovat!
- 2. Spolužáci, kolegové! Vraťme se do škol, začněme se učit!
- 3. Společnou manifestační stávkou bez hospodářských ztrát! Za opravdovou přestavbu! Za socialismus bez chyb! Jsou to emoce, ne dialog!
- 4. Opozice odkryla své karty! V neděli večer televize zveřejnila program OF! Tím odhalila skutečné záměry opozice! Posuď sám, co chtějí a komu to poslouží! Jde o likvidaci socialismu. Je to boj kdo s koho. Na čí straně stojíš?
- 5. Jednomyslně odmítáme generální stávku! Váš hlas: Byly to emoce, ne dialog!
- 6. Dělníci, rolníci studenti, učni, intelligence, rodiče! Víte, co se u nás děje? Současný vývoj je nejen revoluční, ale mocensko-politickým bojem! Síla, která boj vede, neusiluje o obrodu socialismu, ale o jeho likvidaci. V čele jsou chartisté, kteří vždy byli proti socialismu. Jsou spojeni s polskou Solidaritou, která přivedla Polsko k hospodářskému rozvratu. A tak Poláci k nám jezdí v nouzi nakupovat naše zboží! K takovému stavu Vás vede charta!
- 7. Kdo dnes mluví Tvým jménem? Jeho děd byl obchodním ředitelem Baťových závodů a jeho otec byl podnikatelem, milionářem, vlastním Lucernu a Barrandov. V roce 1976 se Václav Havel prohlásil za hlavního kontrolora plnění helsinských dohod a vyučil se u P. Tigrida. Nyní je placen ze zahraničí v devízách. Máš také devizové konto za to, že pod vlajkou OF pomáháš... náš stát, i když ne bezchybný, avšak dělnický?
- 8. Komunisté jsou realisté! V usnesení ÚV KSČ z 24. listopadu se uvádí, že komunisté navrhnou demokratické volby za účasti i dalších stran, vypracování vysokoškolského, shromažďovacího a tiskového zákona! Dále vyhlašuje nepoužití moci při řešení politických otázek a žádá vyšetření událostí ze 17. listopadu! Vybízíme k občanské odpovědnosti!
- 9. Zvláštní vydání časopisu Rozvoj. Podporujeme nové vedení strany. Soudruh Karel Urbánek má naši důvěru!

Literatura

Milan OTÁHAL, *Podíl tvůrčí inteligence na pádu komunismu*, Kruh nezávislé inteligence, Doplněk, Brno 1999.

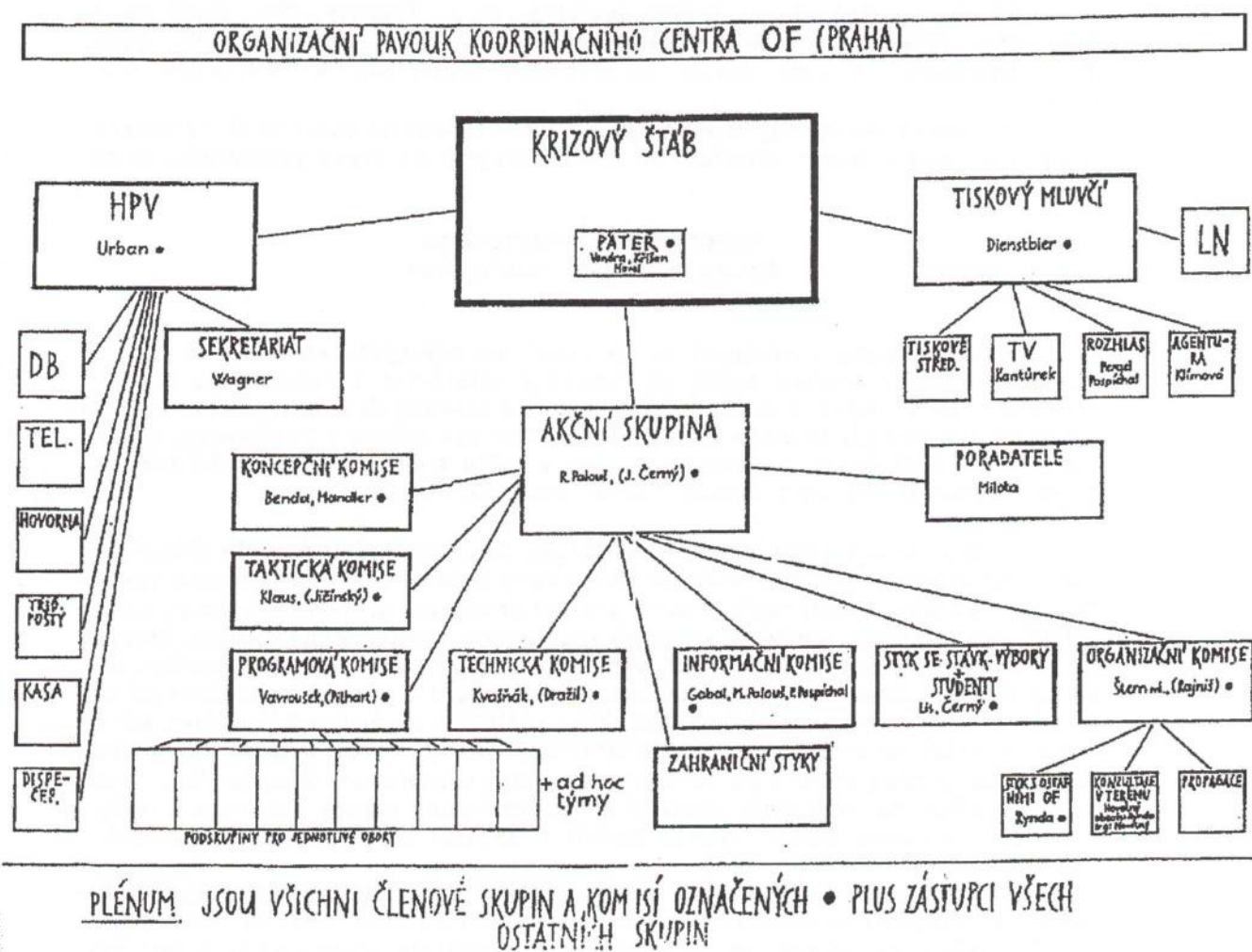
Otto WICHTERLE, *Vzpomínky*, Nakladatelství Evropského kulturního klubu, Praha 1992.

Jaroslav KREJČÍ, *ČSSR 68/89 ve fotografii Jaroslava Krejčího*, Verlag Galerie, Viechtach 1990.

Petr ZATLOUKAL, *Gaudeamus*, Univerzita Palackého v Olomouci a Nadace Charty 77, Olomouc 1990.

OBRAZOVÉ PŘÍLOHY

Dokument 1: Organizační pavouk Kulturního centra Občanského fóra (Praha)

Komuniké ze zakládající schůze Kruhu nezávislé inteligence

Dne 6. září 1989 byl v Praze založen a zveřejnil své programové prohlášení Kruh nezávislé inteligence. Jde o otevřené společenství, které si klade za cíl přispět k rehabilitaci vzdělanosti a racionality, pravdy a poznání, dialogu a tolerance v době, kdy se Československo ocitlo na křižovatce a rozhoduje o svém dalším vývoji a mezinárodním postavení. Kruh nezávislé inteligence si klade za cíl povzbuzování dialogu všech složek společnosti, rozšiřování poznání a informovanosti, zpracování nezávislých stanovisek ke klíčovým společenským problémům, rehabilitaci etiky vědeckého a kulturního života, navazování nezávislých mezinárodních vědeckých kontaktů a v neposlední řadě obhajobu těch vědeckých a kulturních pracovníků, kteří jsou postihováni za prosazování akademických a občanských svobod. Ve svém programovém prohlášení Kruh vyzývá tvůrčí pracovníky, aby se připojili k jeho činnosti. Na shromáždění byl ustaven pracovní tým ve složení dr. I. Gabal, sociolog, dr. L. Hlavatý, CSc., fyzik, dr. J. Juha, CSc., fyzik, akademik M. Katětov, matematik, dr. L. Kopecký, CSc., fyzik, dr. P. Kratochvíl, filosof, doc. dr. L. Pátý, CSc., fyzik, ing. J. Vavroušek, CSc., ekolog.

Kruh nezávislé inteligence vznikl a bude pracovat na základě čl. 29 Ústavy. Zájemci o práci v tomto sdružení se mohou obracet na členy pracovního týmu.

**PROGRAMOVÉ PROHLÁŠENÍ
Kruhu nezávislé inteligence**

Československá společnost se na konci osmdesátých let ocitla v obtížné situaci: politické vedení státu se formálně přihlásilo k reformnímu procesu probíhajícímu v jiných socialistických zemích a zavedlo jisté prvky liberalizace. Vzbudilo tím naději, že bude rozšiřovat prostor pro kritické uvažování, umožní dialog mezi společností a vedením strany a státu a odstraní politické bariéry, které zabraňují věcnému řešení našich současných potíží.

Vývoj po lednu 1989 bohužel naznačuje, že cesta vpřed nebude přímočará. Současný oficiální program reformu tkví svými kořeny v protireformním období tzv. normalizace a nevytváří prostor ani pro posouzení současného stavu a jeho příčin, ani pro vznik projektu nutných systémových změn. Konfrontační ideologická kampaň, která ho doprovází, vyvolává napětí a atmosféru nedůvěry. Československý občan hledí do budoucnosti s obavami a očekává zhoršení již tak složité ekonomické a sociální situace. Přes viditelná ekologická, sociální, zdravotní a další nebezpečí, která ohrožují každodenní život v dnešním Československu, je před veřejností plná pravda o stavu společnosti utajována. Nelze se proto divit, že převažuje opatrný a neangažovaný postoj. Pasivita a resignovanost se ovšem mohou rychle změnit v explozi sociální nespokojenosti.

Jednou z mála možností jak zabránit růstu napětí ve společnosti je střídavé a ideologicky nedeformované posouzení naší situace. Ačkoliv normalizace zasáhla celou společnost, mimořádně citelně postihla oblast vědy a kultury. Proto dnes nemáme k dispozici tolik potřebné systematické studie o stavu a vývoji československé společnosti, které by se mohly stát východiskem dialogu o variantách budoucího vývoje. Ideologie vymezuje společenským vědám natolik úzké meze, že i současné pokusy o analýzu jsou deformovány v zárodku. Strach, zvyk a koruptivní mechanismus poskytování výhod zabraňují společenským vědám výraznější přispět k překonání dnešní krize.

Eroze významu pravdy a poznání, vzdělanosti a racionality, dialogu a tolerance, hodnot, jež provázejí Evropu a její humanitní kulturu již po tisíciletí,

je hlavním projevem spoluviny československé inteligence za morální, kulturní a vzdělanostní úpadek, který nás postihl.

Vedení pocitem odpovědnosti a ve snaze alespoň zčásti dostát své občanské a profesionální povinnosti, rozhodli jsme se založit *Kruh nezávislé inteligence*. Naším cílem je rehabilitace právě těch hodnot evropské kultury, které by mohly pomoci přivést Československo na cestu demokratického vývoje. Domníváme se, že se Československo ocitlo na křižovatce a rozhoduje o svém dalším osudu v 'evropském domě'. Je reálně ohroženo ztrátou svého mezinárodního postavení i své příslušnosti mezi vyspělé evropské země. Za těchto okolností si již nemůže dovolit další pokračování konfrontace mezi existujícími politickými uskupeními, která může vést k vnitrosociálnímu rozvratu nebo k návratu do letargie minulých let. Vylučovat právě dnes kohokoli z úsilí o konstruktivní spolupráci je hazardováním nejen s vlastním politickým kreditem, ale s budoucností nás všech. Bez široké spolupráce všech společenských sil, bez skutečného dialogu nezátíženého rekriminacemi a vedeného především zájmem o budoucnost se z krize nelze dostat. Jsme v situaci, kdy musíme hledat vše, co nás spojuje, a vzdát se úsilí o eliminaci nebo porážku odpůrce. Proto zakládáme společenství otevřené a oborově nespécializované, jehož členy vzájemně spojuje vědomí odpovědnosti za vzdělanostní, kulturní a morální ozdravení společnosti. Nehodláme vytvářet paralelní vědu a kulturu. Chceme však přispět k obnovení významu a vlivu vědy, vzdělání a kultury v životě československé společnosti následujícím programem:

1. Věda a kultura může pomoci hledat východiska z naší krize, nemůže je však prakticky uskutečnit, neboť nemá společenskou sílu potřebnou k jejich prosazení. Za nejdůležitější úlohu současnosti proto považujeme povzbuzování a podporu dialogu všech složek společnosti, které se chtějí podílet na hledání a realizaci optimální varianty vyvedení Československa z krize na dráhu kulturní a hospodářské prosperity. Se vši naléhavostí apelujeme na zodpovědnost všech politických sil a občanských uskupení a jejich připravenost ke konstruktivnímu dialogu na základě konkrétních a racionálních návrhů na řešení rychle se zhoršující situace naší země.

2. Kruh nezávislé inteligence bude usilovat o maximální veřejnou informovanost v těch oblastech, které se týkají životních zájmů obyvatelstva, jako je ekologie, zdravotní otázky, ekonomické a sociální problémy apod.. Budeme se přitom snažit o maximální objektivitu stanovisek. K dosažení co nejširší publicity jsme rozhodnutí využívat všech dostupných prostředků, bez ohledu na jejich 'oficiální' statut. Vyzýváme československou inteligenci, aby aktivně přispěla k informování o hlavních problémech veřejného zájmu. Vědomí odpovědnosti inteligence za další vývoj Československa musí převážet nad strachem, pohodlností i úzce profesními nebo osobními zájmy. Bez dostatečných informací nemůžeme od veřejnosti očekávat zvýšení občanské aktivity, zájmu a vlivu na veřejné dění.

3. Kruh nezávislé inteligence se bude samostatně, podle své kompetence a možností, vyslovovat k důležitým politickým rozhodnutím a plánům, zaujímat k nim vlastní stanovisko a upozorňovat na jejich možné důsledky. Bude prosazovat, aby se při posuzování různorodých otázek respektovala především racionální perspektiva a odborná kompetence.

4. Kruh nezávislé inteligence je výrazem naší snahy a potřeby bránit a rehabilitovat etické principy v životě vědeckých, kulturních a vzdělávacích institucí. Ustavuje se jako základna pro kolektivní a koordinované působení na kulturní úroveň společnosti. Zvláštní význam přisuzujeme osvobození od nekompetentní nomenklaturní praxe. Apelujeme na pracovníky vědy, výzkumu a vysokých škol i na pracovníky kulturních institucí, aby nás podpořili ve snaze o zrušení schis-

matu v naší kultuře, o vytvoření prostoru pro svobodu tvorby, o obnovení akademických svobod a etických norem ve vědě a o demokratizaci školství. Zároveň je vyzýváme, aby takové změny sami aktivně hledali, navrhovali a prosazovali.

5. Kruh nezávislé inteligence chce sloužit jako základna pracovních kontaktů a výměny informací. Budeme tak usilovat o překonávání oborových bariér komplikujících spolupráci a komunikaci ve společensky důležitých otázkách, kde jde o uplatnění multidisciplinárních hledisek nebo o uplatnění obecných racionálních, konstruktivních a dialogických metod řešení.

6. Nezávisle na stávajících institucionálních strukturách československé vědy a výzkumu bude Kruh nezávislé inteligence usilovat o navázání mezinárodních kontaktů se zahraničními vědeckými organizacemi v zájmu rozšíření příležitostí k účasti československé vědy na mezinárodní spolupráci, získání příležitostí a finančních prostředků pro studijní a pracovní pobyty našich vědců na zahraničních pracovištích a projektech s prioritním ohledem na potřeby rozvoje československé vědy.

7. Vzhledem k nadále se opakujícím pokusům o zjevné či skryté postihy za uplatňování a ochranu základních akademických, ale také občanských práv bude Kruh nezávislé inteligence vystupovat na obranu svých členů i ostatních tvůrčích vědeckých a kulturních pracovníků před pokusy o represe a persekuce. Jsme toho názoru, že si československá společnost již nemůže dovolit opakování praktik z období "normalizace", za které zaplatily některé vědecké obory, s nimi celá akademická obec a konec konců i naše vzdělanost a kultura, obrovskou cenu.

Kruh nezávislé inteligence není organizací v právním slova smyslu. Jedná iniciativně na základě čl. 29 Ústavy, který vymezuje petiční právo¹ a umožňuje tím občanům vyjadřovat jejich stanoviska a názory. Kruh nejedná jako právnická osoba a nevlastní žádný majetek. Pracovní tým podepsaný pod tímto prohlášením nemá oficiální statut.

V Praze dne 6. 9. 1989

PhDr. Ivan GABAL	Střešovická 42, 162 00 Praha 6
RNDr. Ladislav HLAVATÝ, CSc.	Nepomucká 7, 150 00 Praha 5
RNDr. Jaromír JUNA, CSc.	Na baště sv. Tomáše 3, 118 00 Praha 1
akademik Miroslav KATĚTOV	nám. Svobody 1, 160 00 Praha 6
RNDr. Lubomír KOPECKÝ, CSc.	Krkonošská 1, 120 00 Praha 2
PhDr. Petr KRATOCHVIL	Zelená 25, 160 00 Praha 6
Doc. Dr. Libor PATÝ, CSc.	Fr. Kocourka 27, 150 00 Praha 5
Ing. Josef VAVROUSEK, CSc.	Příčná 2, 110 00 Praha 1

¹⁾ Občané a organizace mají právo obracet se k zastupitelským sborům a k ostatním státním orgánům s nároky, podněty a stížnostmi; státní orgány jsou povinny je odpovědně a včas vyřizovat.

PhDr. Ivan GABAL
M. Kato
Jaromír Juna
K. Katětov

3

Prof. Vavroušek
Ing. Josef Vavroušek
PhDr. Petr Kratochvil

LIBOR PÁTÝ

*1929 v Praze, studoval na Státním reálném gymnáziu v Nymburce (1940–1948), po r. 1946 byl členem Studentské rady a jejím politickým referentem, pořádal setkání předních politiků (P. Tigrid, H. Koželuhová ad.) s gymnazisty a ostře se stavěl proti komunismu. 25. 2. 1948 vyloučen z gymnázia. Dostudoval na reálném gymnáziu v Kolíně. Byl přijat na Přírodovědeckou fakultu Univerzity Karlovy. V letech 1951–1953 byl zařazen do Pomocného technického praporu v Karvině a pak ve Sv. Dobrotivě. Po propuštění se vrátil ke studiu, v roce 1954 dostudoval na Matematicko-fyzikální fakultě a stal se asistentem katedry vysoké frekvence a vakuové techniky. V r. 1958 musel po udání spolužákem z gymnázia odejít z fakulty do pražské žárovkárny a na fakultu se mohl vrátit až koncem roku 1962. Pokračoval v práci ve svém oboru na katedře elektroniky a vakuové fyziky. Působil tam až do penzionování v roce 1997. (V roce 1966 CSc., 1967 RNDr., 1983 docent, 1990 profesor vakuové fyziky.) Vědecky pracoval v oboru fyziky nízkých tlaků, publikoval první monografii z tohoto oboru a několik desítek původních prací, podílel se na organizaci celostátních konferencí o elektronice a vakuové fyzice. Byl zakladatelem Čs. národního komitétu pro vakuovou fyziku (byl jeho sekretářem a později předsedou) a uplatnil se jako autor 12 patentů a konstruktér první naší ultravakuové aparatury. Od padesátých let pracoval v Jednotě čs. matematiků a fyziků, v červnu 1968 spolu s dalšími fyziky prosadil založení Fyzikální vědecké sekce jako složky Jednoty československých matematiků a fyziků (JČSMF) a byl zvolen jejím prvním předsedou. V roce 1968 se spolu s doc. Zdeňkem Málkem a dalšími fyziky podílel na založení Československého časopisu pro fyziku A (tzv. „Žlutý časopis“) a po dvacet let byl členem jeho redakčního kruhu a redakční rady. Po roce 1975 se stal předsedou Fyzikálního oddělení pražské pobočky JČSMF, k jehož založení dal podnět. V tomto oddělení rozvíjel podmínky pro setkávání pražských fyziků zejména prostřednictvím besed v pražském Klubu školství a kultury a staral se i o pořádání odborných seminářů pojednávajících o moderních oborech a problémech fyziky a vydával v JČSMF sborníky prací z těchto seminářů. V roce 1989 se stal spoluzakladatelem Kruhu nezávislé inteligence a Občanského fóra. Po převratu působil jako první náměstek ministra školství za ministrů Adama, Vopěnky a Piňhy až do roku 1993. V této funkci mimo jiné připravil nový zákon o vysokých školách, podstatně přispěl k založení nových univerzit, zakotvení základních uměleckých škol do popřevratového školského systému a k spolupráci našich vysokých škol s rakouskými, za což byl vyznamenán rakouským křížem za zásluhy. Byl vyznamenán i Bolzanovou medailí a Komenského medailí. Až do roku 2003 byl činný jako sekretář Kruhu spolupracovníků Obecné školy, kde se snažil o přenesení programu „Obecná škola“ do našeho základního školství.